RAMP

VANEMUINE

VANEMUISE HOOAJAKIRI 2023/24 SÜGIS

SAYAKA NAGAHIRO:
mu süda elab siin

Vanemuise päikesepoisid Hannes ja Aivar — Barokne „Julius Caesar“ — Jevgeni Grib ja „Tuhkvalge“
Leopoldstadt – haav Euroopa südames — Hüsteeriliselt naljakas ja hingematvalt traagiline „Neljas õde“

VANEMUINE

154. hooaeg

Hea teatrisõber!

Kirjutan Rambi veergudel esmakordselt. Küll aga ei juhi ma esmakordselt teatrit. Aeg on kiiresti lennanud – 2003. aastal, so nüüdseks juba 20 aastat tagasi (!), asusin juhtima toona väga keerulises seisus Vanemuise teatrit. Esimene ahtake ja väikses formaadis Rambi number ilmus alles 2010. aastal. Selle aja jooksul on ajakiri palju muutunud, aga veelgi enam on muutunud teater, publik ja kogu meid ümbritsev maailm. Täna tulen ma juhtima teatrit, mis on väga heas seisus – vanemuislased armastavad oma tööd, publik armastab oma teatrit, igapäevaselt sünnib suuri ja väikseid imesid nii lava peal kui lava taga.

Kõige hea kõrval ei saa me unustada, et elame erakordselt keerulisel ajal: Ukraina aladel käib halastamatu sõda, viirusoht pole lõplikult kadunud, muutused ühiskonnas ning nendega kaasnev lõhestumine suuremates ja väiksemates kogukondades on meie igapäevasteks saatjateks. Kõigi globaalsete probleemide kõrval on esmapilgul ehk väiklanegi puudutada teemat „raha“, aga paratamatult on see teatri puhul oluline, liiati kui seda raha riigieelarves aina vähemaks jääda ähvardab. Me ei plaani kulutada oma kallist aega sellele, et tõestada miks midagi teha ei saa, vaid oleme lahenduskesksed, otsimaks võimalusi kuidas saab.
Me ei heitu – olime targad 20 aastat tagasi, veel targemad oleme nüüd!

Teatris näeme!

Aivar Mäe, teatrijuht

Teater Vanemuine
Vanemuise 6, 51003 Tartu

Piletid: 744 0165, kassa@vanemuine.ee
Piletimaailm, Piletilevi

vanemuine.ee
facebook.com/vanemuine
instagram.com/vanemuine

Kaanefoto: Maris Savik
Kujundus: Aide Eendra
Keeletoimetaja: Ene Nagelmaa

ISSN 2228-1177

4 Jaapanlanna Vanemuise balletilaval
18 Vanemuise päikesepoisid
22 Barokne „Julius Caesar“
25 Valus punkt Euroopa südames – „Leopoldstadt“
30 „Neljas õde“– kokteil huumorist, bandiitidest ja sentimentalismist
32 Balletilavastus „Tuhkvalge“
38 Noodikogu köögipool
44 Igihaljas Kunksmoor
46 Metsasarvemängijast hambaarstiks
54 Eneseteostus ja emadus
64 Arukas arvustaja
66 Draamarepertuaar
76 Muusikarepertuaar
84 Balletirepertuaar
90 Lastelavastused

SAYAKA

Jaapanist Tartusse, „Luikede järvest“ nüüdistantsuni

TEKST KERTTU PILISTE
FOTOD MARIS SAVIK, HEIKKI LEIS,
RÜNNO LAHESOO, VANEMUINE

Sayaka Nagahiro on Vanemuise balletitrupi üks esisoliste. Tartu balletipublikule on ta muu hulgas tuttav peaosatäitmistega lavastustes „Luikede järv“ ja „Tulilind / Šahrazad“, neist esimese eest pälvis ta 2022. aastal ka Eesti teatri tantsuauhinna nominatsiooni. 2016. aastal Eestisse kolinud jaapanlanna räägib oma balletiteekonna algusest, lemmikrollidest ja sellest, kuidas Tartu ja eestlased on tema südamesse pugenud.

Nüüd on Tartu minu kodu – mu süda elab siin ja ma armastan Tartut.

Alustame sellest, kuidas ballett sinu ellu tuli.

Alustasin balletiõpinguid kolmeaastaselt. Mu ema viis mu balletitundi ja sellest ajast peale olengi tantsinud. Mulle meeldis lapsena oma keha liigutada ja ema märkas seda. Talle meeldib ballett väga ja eks ta lootis,et vaimustun sellest sama palju kui tema. Esialgu me elasime Jaapanis, aga siis kolisime üksjagu ja jõudsime välja Londonisse, kus ma õppisin balletti enam kui 10 aastat. 11-aastaselt sain sisse White Lodge'i kuninglikku balletikooli ja pidin otsustama, kas tahan oma unistuse täide viia või minna tavakooli ja jätkata akadeemilisi õpinguid. Kuna ballett oli nii tugevalt mu kehas ja mulle meeldis selle muusika järgi tantsida, oli balletikooli minek kindel valik.

Kas sul oli ka plaan B, mida sa tõsiselt kaalusid?

Tegelikult mitte (*naerab*). Ma lihtsalt läksin ja andsin endast parima. Loomulikult oli ka raskeid aegu, näiteks kui õpetajad arvasid, et ma ei ole piisavalt hea. Sisimas mõtlesin: mida ma tegema peaksin, kui balletikarjääri ei mängi välja?

Kuidas sa Eesti kasuks otsustasid?

Pärast kuninglikku balletikooli ning enne, kui Inglise Rahvuslikku Balletikooli läksin, õppisin Elmhurstis, see on Birminghamis asuv balletikool. Ma teadsin, et mitmed meie vilistlased tulid Vanemuise teatrisse tööle, nii et olin siinsest trupist teadlik päris vara, juba umbes 14-aastaselt. Tahtsin siia kandideerida ja kuna see oli esimene töökoht, mis mulle pakkumise tegi, siis loomulikult võtsin selle rõõmuga vastu.

Siia tulles kuulsin enda ümber palju inglise keelt ja tundsin trupist juba päris mitut inimest – olin varem tuttav Ally, Georgia ja Beniga (Alexandra Foyen, Georgia Hyrkäs ja Benjamin Kyprianos), kes ka Elmhursti lõpetasid, ning veel mõnega, kes nüüdseks enam balletiga ei tegele. Nii oli mul lihtne ka teisi tundma õppida. Tundsin, et see trupp on nagu perekond, kõik toetavad ja innustavad üksteist, et iga päevaga aina paremaks saada.

Kas sind ei hirmutanud mõte tulla väikesesse Ida-Euroopa riiki nagu Eesti?

Ma tulin siia prooviesinemisele koos emaga. Meile meeldisid Tartu õhkkond, siinne loodus ja inimesed väga. Kuna käisin mitu aastat internaatkoolis, olin selleks ajaks üsna harjunud omaette elama, nii et ma ei kartnud väga. Pigem olin uudishimulik, mida Tartul pakkuda on. Nüüd on Tartu minu kodu – mu süda elab siin ja ma armastan Tartut. Mulle tundub, et sobin just väiksemasse linna, kus on loodus ja toredad inimesed. Suurlinnas on hea elada, aga see eluperiood on minu jaoks juba liiga pikalt kestnud, nüüd tahan lihtsalt natuke rahu.

Mulle on loodus alati meeldinud, aga see tunne kasvas, kui Eestisse tulin.

Milliseid kultuurilisi sarnasusi või erinevusi sa Eestisse tulles tunnetasid? Kas eestlased tundusid pigem jaapanlaste või brittide sarnased?

Minu meelest on eestlastel ja jaapanlastel üpris sarnased iseloomud. Kumbki rahvus pole alguses eriti avatud. Meie, jaapanlased, oleme päris kinnised ja meil võtab aega, et inimesi tundma õppida ja ennast avada. Britid on algusest peale sõbralikumad ja avatumad. Selles mõttes tunnen end eestlaste kõrval mugavamalt, kuna meil on sarnaseid omadusi.

Vahel märkan oma eesti sõprade puhul, et ma ei loe alati nende emotsioone välja. Mulle tundub, et eestlased hoiavad oma emotsioone natuke vaka all. See ajab vahel segadusse või paneb muretsema, kas ütlesin midagi valesti ja kas neil on kõik hästi. Muus osas on mul eestlaste keskel tõesti väga mugav – tunnen nüüdseks päris mitmeid. Kui neid ükskord lähemalt tundma õppida, on kõik väga sõbralikud ja avatud. Nad austavad oma riiki ja rahvust. Minu meelest on eestlased ilusa hingega.

Kuidas sa eesti keelega toime tuled?

Ma olen A1–A2 tasemel. Piinlik, aga eks see edeneb tasapisi, kuulates saan ikka mõnedest sõnadest aru. Kui olen piisavalt enesekindel, proovin toidupoes või kohvi tellides niipalju kui võimalik eesti keeles rääkida. Pean lihtsalt rohkem harjutama ja oma sõnavara arendama. Tahaksin eesti keele kursustel käia, aga töögraafiku tõttu on keeruline sobivat aega leida, nii et proovin sellele lahendust nuputada.

Sa mainisid, et sulle meeldib loodus. Kogesid sa seda juba UK-s või avastasid selle enda jaoks Eestis?

Kindasti siis, kui siia kolisin. Avastasin, et naudin looduses viibimist ja see maandab mind. Ma elasin UK-s väga rahvarohketes kohtades. Üksikutel kordadel käisime mõnes maapiirkonnas, aga seda ei anna absoluutselt Eestiga võrrelda. Siin on metsad, jõed ja järved, vahel näeb ka metsloomi. Mulle on loodus alati meeldinud, aga see tunne kasvas, kui Eestisse tulin. Käin väljas ja püüan looduses viibida niipalju, kui saan. Metsa on siiski keerulisem jõuda, nii töögraafiku tõttu kui ka sellepärast, et mul pole veel juhiluba. Kui mul ükskord auto on, lähen siinset loodust avastama ja sõidan kogu Eesti läbi. See on üks mu unistusi, kuna olen siin juba seitse aastat elanud, aga pole siiani tervet Eestimaad näinud.

Üsna paljud hakkasid pandeemia ajal rohkem Eestis ringi reisima, kuna välismaale polnud võimalik minna.

Pandeemia avaldas kõigile kindlasti tugevat mõju. Selle tõttu said perekonnad lähedasemaks ja me hakkasime väärtustama inimesi enda ümber. Õppisime ka iseennast paremini tundma.

Kas sul tekkis eriolukorra ajal ka mõni uus hobi?

Ma hakkasin kuduma ja heegeldama. Tundsin, et mul on vaja midagi oma kätega valmis teha. See on tore hobi, mis kestab siiamaani. Alguses heegeldasin iseendale, aga olen loomult rohkem andja kui saaja. Kui ma midagi teistele heegeldan, siis mõtlen samal ajal sellele inimesele ja loodan, et ta tunneb sellest esemest rõõmu.

„Luikede järv“ (2021)

„Luikede järv“ (2021). Sayaka Nagahiro, Gus Upchurch, Alain Divoux.

Keskendun alati sellele, kuidas saaksin koreograafia kaudu selle tegelase teekonda ja lugu edasi anda. Jaapanlasena on mulle suur au, et saan sellest ooperist osa võtta.

Sa oled Vanemuises oldud aja jooksul väga erinevat laadi lavastustes tantsinud. Milline on siiani su lemmik olnud?

Mulle on kõik lavastused väga meeldinud. Kui peaksin valima ühe lemmiku, siis on see „Luikede järv“. Tahan lisada ka „Madama Butterfly“, kus loo keskmes on jaapani neiu. Mind valiti ooperis väikest soolot tantsima. See roll on minu jaoks väga oluline, kuna see oli mu esimene soolo. Keskendun alati sellele, kuidas saaksin koreograafia kaudu selle tegelase teekonda ja lugu edasi anda. Jaapanlasena on mulle suur au, et saan sellest ooperist osa võtta.

„Luikede järves“ valiti mind Ingel-luige rolli. See oli mulle üsna ootamatu, kuna olin algul kolmandas koosseisus. Kuna teised kaks tantsijat pidid ära minema, sai minust esimese koosseisu tantsija. Ma polnud absoluutselt valmis, aga see lavastusprotsess andis mulle enesekindlust juurde ning kasvatas mind artisti ja tantsijana. See roll on mulle väga eriline ka seetõttu, et see oli mu esimene peaosa Vanemuises. Esialgu kaasnes sellega palju survet ja kartsin, et ei saa hakkama, aga balletijuhi, repetiitorite, sõprade ja pere toel jõudsin siiski kuidagi lavale.

Petr Zuska lavastatud „Luikede järv“ jutustab tuntud traditsioonilist lugu uuest vaatenurgast, mis mulle väga meeldib. Ma olen Ingli rollis, aga Inglil on ka teine pool, Deemon. Mina ja Alain Divoux, kellega ma koos tantsin, oleme lavastuses nagu *yin* ja *yang*. Tunnen rõõmu, et saime koos midagi maagilist luua. Me püüdsime kehastada armastust nii selle heast kui halvast küljest, näidata nii musta kui valget. Meie tegelased näitavad Printsile, et armastust saab väljendada väga mitmel moel.

Kuna Ingel-luige ja Deemon-luige rollid on abstraktsemad, peab meile sisimas väga selge olema, kes me tegelastena oleme ja mida sümboliseerime. Arutlesime palju, et olla kindlad, et saame asjast samamoodi aru, ja püüame mõlemad üht ja sama pilti kujutada.

„Luikede järve“ peaosad on ilmselt väga paljude balletitantsijate unistuste rollid. Kas sa oleksid tahtnud ka klassikalist „Luikede järve“ tantsida?

Mulle meeldib, et meie lavastuse lugu on teistsugune. Olen väga õnnelik, et olen saanud selles lavastuses tantsida. Ilmselt oleks ka klassikalist „Luikede järve“ huvitav teha. Tundub, et praegu keskendub Vanemuise ballett pigem nüüdisaegsele, et publikut intrigeerida ja loo sisu üle rohkem mõtlema panna. Sellegipoolest oleks tore teha kunagi midagi, mis viiks mu tagasi aega, mil õppisin klassikalist balletti, ja paneks seda stiili hindama.

Milliseid stiile sa veel balletikoolis õppisid?

Loomulikult oli meil õppekavas ballett, aga ka mõned nüüdistantsu stiilid. Osades koolides õpetati džässi, meie õppisime natuke džässi ja natuke flamenkot. Lisaks olid meil karaktertantsu tunnid, kus õppisime erinevate rahvaste tantse – hispaania, ungari, vene …

„Madama Butterfly“ (2019)

„kriis.ID“ (2023)

„kriis.ID“ on täielik vastand muule, mida seni teinud oleme.

Oled sa kunagi eesti rahvatantsuga kokku puutunud?

Jaa, see on väga ilus, eriti rahvariided. Ma tunnen natuke Eesti ajalugu, tean näiteks Balti ketist, milles inimesed Eestist Leeduni kätest kinni hoidsid. Rahvatantsu vaadates tundub mulle, et see kujutab Eesti ajalugu. Tahaksin ka ükskord rahvatantsu proovida.

Tuleme tagasi nüüdistantsu juurde. Sa tantsid ka lavastuses „kriis.ID“. Milline see lavastusprotsess oli?

See oli tore kogemus. „kriis.ID“ on täielik vastand muule, mida seni teinud oleme. Kõigepealt pidime harjutama oma keha nüüdistantsule omase liikumisega: liikuma mööda põrandat, kasutama jalalihaseid, et põrandaga tugevamas kontaktis olla, ja nii edasi. Tegime lavastajaga selleks palju harjutusi ja improvisatsioone. See oli midagi nii teistsugust. Ma polnud algul kindel, kuhu see välja viib. Balleti puhul oleme harjunud etteantud koreograafiat õppima ja treenides enda vastu üsna karmid olema, improviseerimiseks ei ole eriti võimalusi. Nüüdistantsus saame nii mõnelgi juhul liikuda just nii, nagu meile endile meeldib. Kui tagasi mõelda, andis lavastaja Rauno Zubko meile palju vahendeid, mida ka edaspidi kasutada, avardas kujutlusvõimet ja andis julguse improviseerida. Ta pani meid oma liikumisest ja tantsimisest hoopis laiemalt mõtlema ning julgustas meid oma isiksust väljendama. „kriis.ID“ on üsna ettearvamatu. Kuna me improviseerime palju, on iga etendus erinev. Me ei tea alati ette, mida me teeme, aga oleme hetkes ja anname endast 150%.

Millest sa tantsijana laval olles mõtled?

Mõtlen põhiliselt sellest, mida oma tegelaskuju puhul väljendada. Me teeme niivõrd palju proove, et liikumine kinnistub kehamälusse, seega ei pea tantsusammudele eriti mõtlema. Loodan alati, et publik tunnetab ja leiab kontakti nende emotsioonidega, mida ma edasi annan. Proovin lihtsalt nautida ja endast parima anda, iga etendusega järjest rohkem.

Seevastu „kriis.ID“-sugune lavastus võib päris teistsugune kogemus olla, eriti esimesed 10–20 minutit etendusest, kus te aina sama liikumist kordate.

Algul oli see päris raske. Ma ei teadnud, millele sellel ajal mõelda. Lõpuks vaatasin lihtsalt ühte punkti, tegin liigutust ja lasin mõtetel kuhugi mujale liikuda. Pealegi näen samal ajal silmanurgast publikut saali tulemas, mis aitab ka tähelepanu kõrvale juhtida.

Kellega koos töötamine on sulle kõige rohkem õpetanud?

Minu jaoks on oluline inimene meie repetiitor Rufina Noor, kes on mulle teatris justkui teine ema. Ta julgustab ja innustab mind alati, ka rasketel aegadel, kui ma endasse ei usu. Ta on väga armas inimene ja ütleb alati õigeid asju.

Kuna iga lavastusprotsess on mulle niivõrd uus kogemus, on iga koreograaf mind tõeliselt inspireerinud. „Luikede järve“ lavastaja Petr Zuska oli mu esimese peaosa juures väga mõistev ja julgustav. „Šahrazadi“ lavastaja Ricardo Amarante oli väga lõbus inimene, ruumi õhkkond elavnes juba samal hetkel, kui ta uksest sisse astus. Ta õpetas mulle palju balleti kehajoonte kohta. Võib kõlada omajagu üllatavalt, aga ballett on ka veidi matemaatiline ja kalkuleeritud, sest tuleb teada õigeid nurki, mida jalatõstetel ja sirutustel kasutada, et iga inimene istekohast sõltumata minu parimaid külgi näeks.

Tants on tihedalt seotud muusikaga. Milline on sinu suhe muusikaga?

Sõltub tujust. Kui olen rahulik ja lõõgastunud, kuulan džässmuusikat. Kui olen lõbusas tujus, kuulan näiteks *rock'n'roll*'i. Nostalgilise meeleolu puhul kuulan jaapani muusikat ja olen vaimusilmas tagasi oma kodumaal. Ma ei kuula eriti klassikalist muusikat, kuna tööl puutun sellega iga päev kokku. Vahel meeldib mulle ka vaikus ja sellega kaasnev meditatiivne tunne. Oleme pidevalt müra sees, nii et kodus on hea oma emotsioone maandada ja vaikuses olla.

Kui tugev on sinu side jaapani kultuuriga?

Euroopas elades on see mulle veidi kaugeks jäänud, aga püüan seda külge endas alles hoida ja oma Jaapani juurtele truuks jääda. Käin igal suvel Jaapanis ja ammutan endasse sealset kultuuri, inimeste eluviisi ja mõtlemist. Üritan selle endaga Eestisse kaasa tuua, et oma identiteeti mitte kaotada. Tore on Jaapanisse tagasi minna ja tuletada meelde oma kodumaad, millest olen Eestis viibides puudust tundnud.

Kui tihti sa oma perekonda näed?

Alguses, kui Vanemuise balletitrupiga liitusin, käis ema päris tihti siin, et mul silma peal hoida. Mu pere tuleb igaks esietenduseks siia, et mind toetada, seega näen neid vähemalt kolm-neli korda aastas. UK ja Eesti vahel on kindlasti palju lihtsam liikuda kui Jaapani ja Eesti vahel, mul on vedanud.

„Šahrazad“ (2022). Sayaka Nagahiro ja Gus Upchurch.

Päikesepoisid Hannes ja Aivar – 45 aastat ühes teatris!

TEKST LIIS SELJAMAA
PILDID AIVAR JUHANSON
FOTO HEIKKI LEIS

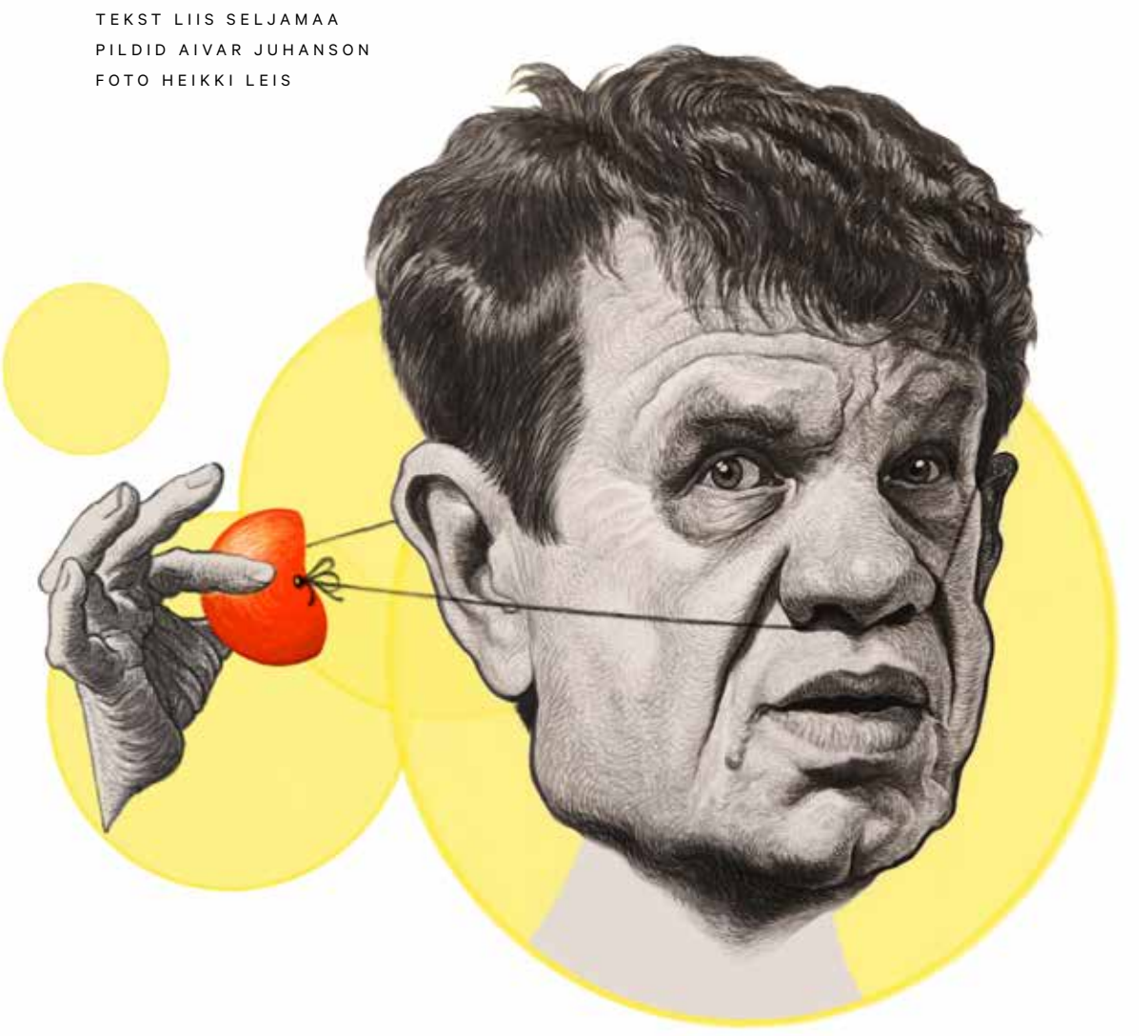

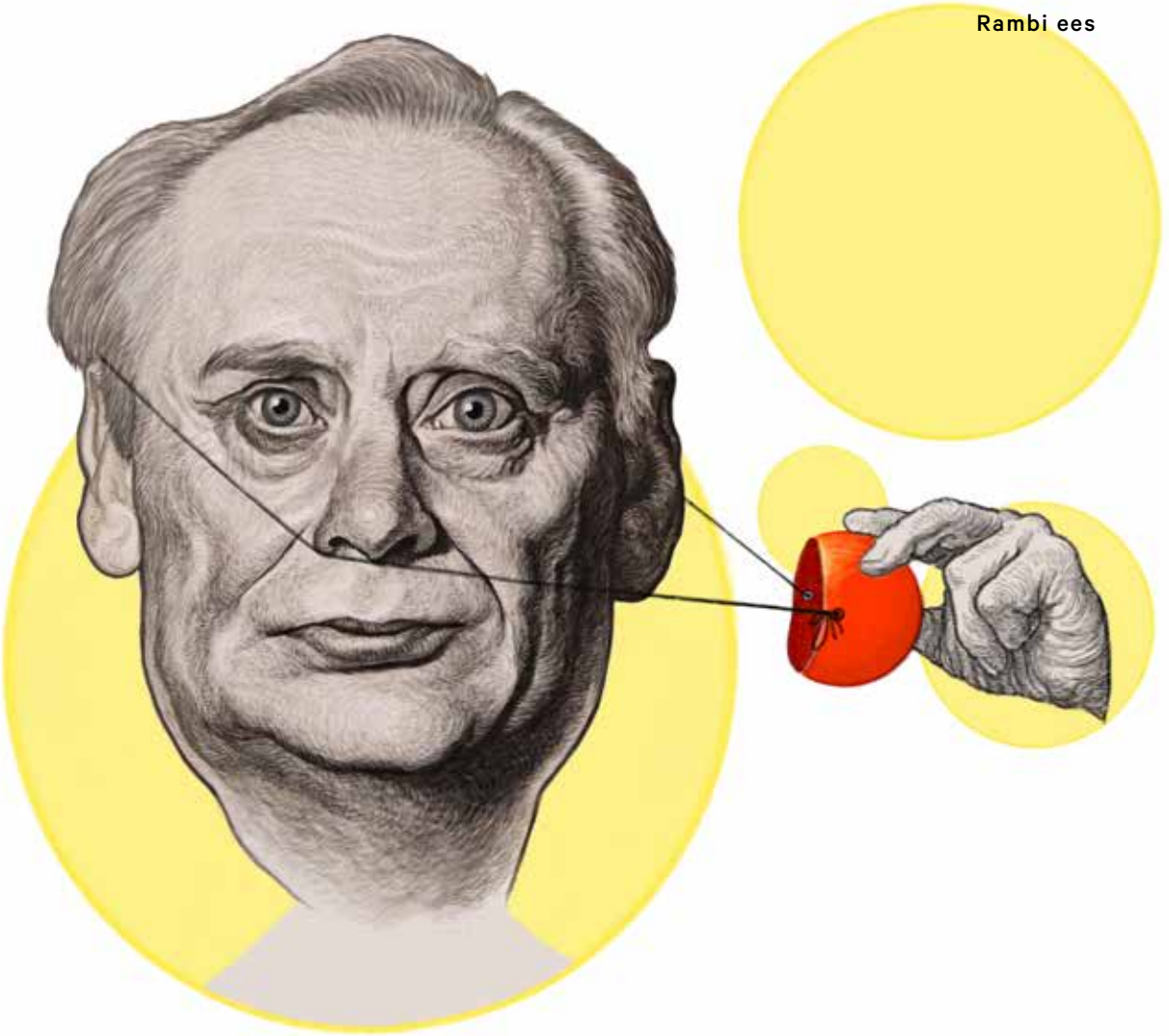

„Mulle meeldib, kuidas ütles Aivar Tomminga kohta Andres Dvinjaninov: üks tõsine mees astub konkreetse sammuga läbi Tartu vanalinna Vanemuise suunas. Ja siis sealt koju tagasi. See mees teab, kuhu ta läheb ja mida ta seal teeb," ütleb Hannes Kaljujärv.

Näitleja teab, millest räägib. Nad on töötanud Aivariga ühes teatris 45 aastat. Kauem kui Willy Clarke ja Al Lewis oma sketše esitasid.

Tommingas ei ole ennast ega lavapartnerit nii peenelt isegi analüüsinud, aga harjumused olla neil Hannesega üpris sarnased. „Oleme hommikused inimesed ja väsime õhtuks ära. Mina teise vaatuse ajaks tavaliselt juba magan, aga teen näo, et mängin. Hannes, muide, võib ilma igasuguse probleemita kasvõi garderoobis pika lõunauinaku teha, mina nii ei saa. Kus võimalus tekib, seal tukastan, enamasti väga juhuslikult, kümneks minutiks."

Kaljujärv meenutab seepeale Lembit Eelmäed, kellel olnud vanemas eas kombeks etenduse ajal akside vahel toolil istudes suigatada. Märgusõna peale tegi ta silmad lahti, tõusis ja läks lavale.

Sellist vormi pole „Päikesepoiste" staarid veel saavutanud. Samas mõtiskleb Tommingas, et kauaks neid enam, uutmoodi teatrit tema teha ei oska, armastab rohkem vana kooli värki. Aga tal on isegi hea meel, et tema lavaaeg ümber saab, las noored möllavad.

Kaljujärv teatab, et tema ootab oma Romeo ikka ära, ja kuna Aivar sai selle nüüd kätte, siis pole lootus veel kadunud.

Meie vestluse ajal on „Päikesepoiste" prooviperiood alles lugemisjärgus, nii et tegelaste omaks võtmisega läheb meestel veel aega. Sellega, et Hannes mängib Willyt ja Aivar Al'i, on aga mõlemad rahul. Vähemalt Tommingas peab Al'i endale sobivamaks, Willy tundub talle liiga domineeriv. Hannes tunneb ennast esialgu Willy jaoks liiga noorena ja peab rolli usutavuse huvides õppima olema „vanem mees".

Teema on muidugi palju laiem kui kahe vana näitleja või üldisemalt teatri argipäevamured. Meil kõigil tuleb ette, et näeme paljude asjade ja suhete tõelist väärtust ja tähendust alles siis, kui need meilt ära võetakse.

Väike vaidlus tekib selle üle, kuidas näidendi tekst on ajahambale vastu pidanud. Aivar leiab, et tegu on *well-made*-tükiga, mine ja pane! „Ei ole nii väga midagi. No võibolla karakterite mõttes, aga see sketš, mille kohta ütleb Willy, et see peaks surnu ka naerma ajama… ma selles osas kahtlen väga," vaidleb Hannes vastu. Partner möönab, et sellega vist peaks midagi ette võtma jah, aga lõpliku otsuse teeb lavastaja. Ja kui publik sugugi ei naera, võib ju küsivalt saali vaadata, et mis on siis nüüd, ei toimi või?!

Aga kui Neil Simoni dramaturgia on tänaseks päevaks tõesti nii vananenud, et paneb rahva parimal juhul ainult kulmu kergitama? Samas on näidendi tekst väga päevakohane, sest iga näitleja karjääris saabub päev, kui enam *casting*'utele ei kutsuta. Tommingas seda eriti ei põe, sest kui on mõnel ka käinud, siis enamasti läbi kukkunud, ja kui nüüd peale käiakse, siis ta ütleb ära. Erilist õnne ja igatsust pole *casting*'ute osas ka Kaljujärvel: „See on nagunii rohkem filmivärk, me oleme teatrinäitlejad. Kaamera ei armasta mind ja see ebasümpaatia on vastastikune.

Ameerikas on näitlejate elu muidugi sootuks teistmoodi korraldatud, enamasti on nad vabakutselised, töö leidmiseks tuleb olla ise aktiivne või siis peab olema hea agent. Ja kui oled hea otsa leidnud, võid aastaid ühte ja sama rolli mängida, tuhandeid kordi," selgitab Aivar.

Sellises perspektiivis pole muide tema jaoks midagi hirmsat, hoopis hea on ühte osa järjest mängida, nii tunneb vanameister ennast siis just sõiduvees. Kui mängida kord kahe kuu jooksul, olevat lausa võimatu esitada rolli nii, et sellega ise rahule jääd. Hannes kahtleb, kas sõber päris igal õhtul ühte ja sama asja laval nii hea meelega teeks, aga üldiselt nõustub temagi, et mida tihedamalt mängida, seda paremini tükk käpas on. Eriti kui on tegu pika, raske või tekstitiheda osaga.

Al ja Willy praalivad koguni, et võivad oma 43-aastase kogemuse pealt ka ilma proovi tegemata kohe lavale minna, isegi 11-aastase pausi järel. Vanemuise päikesepoisid endas nii kindlad ei ole, aga selgub, et mõned asjad on neilgi sügavalt mälusse raiutud: Aivaril kunagi Kaarel Irdi lavastatud „Sõjasuve" monoloog, Hannesel juba kooliajal pähe tuubitud Lermontovi luuletus „Borodino". Ammu võiks unustada, aga enam meelest ei lähe.

Neil Simon on oma komöödiasse pannud kirja suure inimliku kurbuse. Willyt kehastav Hannes arvab, et vanamees on niikuinii keerulise iseloomuga ja johtuvalt sellest ei suuda andestada, et partner ta hülgas. See kaalub üles kõik muud hädad – et naine on surnud, elada tuleb viletsas hotellitoas ja vaatamas käib sind kord nädalas ainult vennapoeg.

Aivari arvates pole Al'il seevastu mingeid erilisi probleeme. Ta on püüdnud kunagisele partnerile oma lahkumise tagamaid selgitada, aga lõpuks sellest loobunud ja eluga täitsa rahul. Elab tütre juures ja vaatab, kuidas New Jerseys muru kasvab. „Ma olen ise samasugune, olin jälle viis päeva maal üksi, parim asi!" lähevad näitleja silmad särama.

Kaljujärv meenutab seepeale oma kahte maakodu, millest esimene varastati tühjaks, teisest loobus ta ise. „Mul puuduvad käelise tegevuse oskused, aga maal on seda vaja. Tänapäeval võid muidugi internetis kõik asjad selgeks õppida ja teatud tööriistakast mul on ikka olemas ka. Aga mul kulub kohutavalt palju aega mingite väikeste protsesside peale… Teine võimalus on kutsuda mehed, aga neile tuleb jälle maksta. Ja selleks, et oleks raha, tuleb jällegi *casting*'utel käia, nii et see on üks nõiaring. Rendin parem suviti Käsmus väikest majakest ja sellest piisab," võtab ta teema kokku. Pealegi on looduse rüpes mõnda aega mõnus puhata küll, aga pikem inimestest eemalolek muudab nukraks.

Lavaküpseks saab „Päikesepoisid" uue hooaja algul. Kuna Aivar Tommingas ja Hannes Kaljujärv on Vanemuise teatri kõige vanemad näitlejad, polegi õigemaid mehi nendesse rollidesse võtta. Jüri Lumiste toonitavat igal võimalusel, et on Kaljujärvest viis kuud noorem, ja viimane arvab, et seetõttu too näidendis osa ei saanudki – liiga noor.

Päikesepoiste Aivari ja Hannese vahel istub lavastaja Robert Annus.

Lavastaja Robert Annus:
Mõte lavastada „Päikesepoisse" on Vanemuises juba aastaid ringelnud. Ehk siis teatril on huvi, on sobivad näitlejad ja nüüd tekkis ka sobiv hetk, mil nii Hannesel kui Aivaril on piisavalt aega. Ilma nende kaheta seda tükki praegu ei sünniks.

Kogu maailmas populaarset lugu on mängitud ka nii, et mingi aja pärast vahetavad peaosatäitjad rollid ära. Mina olen praeguse rollijaotusega väga rahul, aga ei näe probleemi ka selles, kui mehed tahavad sama trikki teha. Pole kahtlustki, et mõlemad näevad suurepäraselt ükskõik kumma endise lavameistri hinge sisse.

See, et nende enda elust leiab näidendiga sarnasusi, on ju väga viljakas pinnas analüüsi tegemiseks ja küllap nad tajuvad neid allhoovusi, mis tegelasi painavad, vähemalt sama hästi. Eks ma pean lavastajana pilku peal hoidma, et neil elu liialt mugavaks ei läheks ja mäng ikka aktuaalne püsiks.

Teema on muidugi palju laiem kui kahe vana näitleja või üldisemalt teatri argipäevamured. Meil kõigil tuleb ette, et näeme paljude asjade ja suhete tõelist väärtust ja tähendust alles siis, kui need meilt ära võetakse. Olemasolev kipub muutuma iseenesestmõistetavaks ja tühimik, mis kaotatust jääb, teeb meile kohutavalt haiget. Teinekord isegi 12 aastat hiljem, eriti kui õhku jääb küsimus „miks". Kui Willy oleks varem mõelnud, et ehk ta andis suhtele Al'iga liiga suure tähenduse, oleks tema valu vast leevenenud.

Neli Simonil õnnestus 50 aastat tagasi kirjutada nii täiuslik komöödia, et see tekst töötab siiamaani väga hästi. Mõned nüansid võivad näida vananenutena, näiteks kuulus arstisketš, aga ma ei tahaks eriti midagi muuta. Kogu teosel on minu arvates ajalooline väärtus, see räägib teatud määral näitekunsti või komöödiakunsti ajaloost, vaadates tagasi 20. sajandi algusesse Broadwayl, Willy ja Al'i hiilgeajal. Miks ei võiks meiegi sellele materjalile omapoolset kummardust teha ja proovida tabada ajastut koos selle naljadega. Publikule on ameerika sketšilike telekomöödiate ülesehitus ju tuttav, proovin oma lavastust üles ehitades lähtuda samadest asjadest.

„Päikesepoisid" on kindlasti menutükk ja nii teatri kui näitlejate seisukohast on õige aeg n-ö loorberid välja võtta. Kui ma ei usuks, et lavastus publiku saali toob, siis ma seda ju ei teekski!

Kuulus väepealik vallutab Vanemuise väikese maja

Barokkooper „Julius Caesar"– eriline maius ooperisõbrale

TEKST ANU TONTS

Uuel hooajal jõuab Vanemuise lavale helilooja Georg Friedrich Händeli ooper „Julius Caesar". Ooperi muusikajuht on **Risto Joost** ja lavastaja **Elmo Nüganen**, kel varasemast ette näidata koostöö: paar aastat tagasi tõi sama tandem edukalt Vanemuise väikeses majas publiku ette W. A. Mozarti ooperi „Don Giovanni".

Renessansiajastu muusikale järgnenud barokk on muusikastiil, mida võib iseloomustada kui eriskummalist: veidi ülepaisutatud, rõhutatult kaunistatud, väga efektne ja emotsionaalne. Barokkstiili kõrgajaks peetakse aastaid 1600–1750. Barokiajastu muusika suurimateks esindajateks peavad muusikaloolased Georg Friedrich Händelit (1685–1759) ja Johann Sebastian Bachi, barokkooperi nimekaimad autorid on aga Händel ja Claudio Monteverdi (1567–1643), keda sünniaastatelt lahutab rohkem kui sajand.

17. sajandi keskel, barokkooperi kuldajastul, läksid ooperis moodi kastraatlauljad – enne puberteediiga kastreeritud noormehed, kelle kõri operatsiooni tulemusel ei arenenud loomulikul kombel ning kellel tänu sellele lõikusele säilis kõrge hääl. Kuulsaim kastraat oli itaallane Farinelli. Kui Itaalia ooper 18. sajandil Euroopas populaarseks muutus, olid just kastraadid tänapäeva mõistes superstaarid, kes muu hulgas tõrjusid ooperite peaosadest välja „tavalise häälega" meeslauljad. Kastraadid hakkasid lavalt kaduma koos 18. sajandi lõpuga, mil mõisteti, et laste sandistamine imelise ja erilise hääle saavutamiseks ei ole eetiline.

Barokiajastu tähtsaimaid heliloojaid Georg Friedrich Händel sündis Halles Saksi-Weissenfelsi hertsogiriigi alamana. Oma kuulsusele ooperiheliloojana pani ta aluse Itaalias, suurema osa elust veetis aga Inglismaal, kus ta elas alates 1712. aastast kuni surmani. Händel on kirjutanud üle 40 ooperi, 1711. aastal esietendus Londonis spetsiaalselt inglise publikule kirjutatud „Rinaldo", mis osutus väga menukaks ning millest algas Itaalia ooperi võidukäik Inglismaal. Händeli ooperite paremikku kuuluvad veel „Julius Caesar", „Orlando", „Xerxes", „Tamerlan" ja „Alcina".

Händeli-aegse barokkooperi põhirõhk on aariatel. Kõrgest seisusest tegelaste või mütoloogiast pärit kangelaste poliitilistest intriigidest ja armuelust rääkivaid oopereid hakati nimetama *opera seria*'teks ehk tõsisteks ooperiteks. Tänapäeva mõistes ei saa *opera seria* puhul liigsest tõsidusest rääkida, tihti lavastatakse neid veidi koomiliseski võtmes. „Julius Caesar" esietendus Londonis 1724. aastal ja sellest teosest sai üks helilooja edukaimaid ja tuntuimaid oopereid,

Rooma konsuli Julius Caesari ja antiikmaailma kuulsaima naise, Egiptuse kuninganna Kleopatra armulugu on inspireerinud paljusid kirjanikke ja loojaid eri žanrites.

mis on vastu pidanud ka ajaproovile. Peaosades hiilgasid esiettekandel mitmed omaaegsed kuulsaimad kastraatlauljad ja nimekad sopranid.

Millest ooper räägib? Eks ikka armastusest ja poliitilistest intriigidest. Üks ooperi tegevusliinidest keskendub Caesari surnud vaenlase Pompeiuse poja Sextuse ja tema ema Cornelia kannatustele ja kättemaksule. Teine liin, Rooma konsuli Julius Caesari ja antiikmaailma kuulsaima naise, Egiptuse kuninganna Kleopatra armulugu, on aga inspireerinud paljusid kirjanikke ja loojaid eri žanrites. Just kunstiteoste vahendusel on meieni jõudnud kujutelm naisest, kellele polnud võrdset ei ilus ega võrgutuskunstis, aga ka intriigide punumises, võimujanus ja otsustusjulguses. Polegi enam tähtis, kas päriselt elanud Kleopatra oli Elizabeth Taylori sarnane kaunitar, sest meile meeldib uskuda, et just selline ta oli. Julius Caesar, väejuht, poliitik ja kirjanik, neli korda Rooma konsuli ametis olnud mees, oli Kleopatrale ilmselt vääriline partner päriselus ja on seda ka teatrilaval. Kahe jõulise natuuri lühike, aga intensiivne armulugu sobib ooperilavale nii tegelaste kõrge seisuse kui ka tunnete-kirgede intensiivsuse tõttu.

Eestis on Händeli ooperid seni lavale jõudnud viiel korral: „Alcina" (1985, Estonia), „Xerxes" (1987, Vanemuine), „Acis ja Galatea" (2006, Vanemuine), „Rinaldo" (2011, Eesti Muusika ja Teatriakadeemia; 2014 Estonia), „Julius Caesar" (2012, Estonia).

Vastab Vanemuise muusikajuht ja peadirigent Risto Joost:

Barokkooper ei ole Eesti ooperilavadel eriti sage külaline. Miks on „Julius Caesar" hea valik Vanemuise repertuaaripilti täiendama?

Siin on mitu põhjust. Esmalt arvan, et ühe endast lugupidava ooperiteatri repertuaaris võiks olla tihti, kui mitte pidevalt, üks barokkooper. Lääne-Euroopa ooperiteatrites tuuakse neid tänapäeval lavale lausa koos spetsiaalse barokkorkestriga. See viimane variant on aga üsna kallis ja minu hinnangul – olen ise barokkmuusikaga üsna palju kokku puutunud – on ka modernse orkestriga võimalik saavutada väga ajastutruu kõlakoloriit.

Händeli ajastu oli ooperis kastraatide kuldajastu. Ka „Julius Caesaris" on palju kastraatidele mõeldud rolle. Esimest korda Eesti muusikateatri ajaloos laulavad peaosi kontratenorid. Veelgi enam, seda teevad eesti kontratenorid Martin Karu ja Ivo Posti ning Ka Bo Chan (Eestis kodustatud kontratenor, kes elab siin juba 30 aastat). Oleme lavastada võtnud ühe barokiajastu kuldteose, ooperimaailma hiti. „Julius Caesar" on hitt ka selles sisalduvatele aariatele mõeldes. Inimesed teavad ilmselt aariat „Nessun dorma", mis pärineb Puccini ooperist „Turandot", samamoodi on Händeli „Julius Caesaris" olemas need hitid, mida iga inimene on ilmselt kusagil kuulnud, aga ei oska ehk konkreetse ooperiga seostada.

Ühe endast lugupidava ooperiteatri repertuaaris võiks olla tihti, kui mitte pidevalt, üks barokkooper.

„Julius Caesari" osatäitjate jaotust vaadates võib tähelepanelik ooperisõber omajagu üllatuda, kui märkab kavalehel, et mõnda rolli laulab ühel etendusel mees ja teisel hoopis naine. Kas tõesti soolise võrdsuse nõue?

See on ajastuliselt nii kujunenud, sest praegu ju pole ooperimaailmas kastraate, kes neid rolle laulda võiksid. Õigupoolest on see lausa seadusega keelatud, et kellegi häält nooruses niimoodi mõjutada tohiks. Omal ajal oli see ju tegelikult väga kurblik nähtus: vaestest peredest pärit poisse, kes laulsid poistekooris, kasutati sõna otseses mõttes ära, lootuses, et nad on edukad ja saavad nii toetada oma peret. Kastraatide elu oli väga üksildane ning tihtipeale emotsionaalselt ja füüsiliselt piinarikas. Ainult vähestel õnnestus saavutada ihaldatud kuulsushetk ja teha karjääri, aga enamikul tekkisid väga tõsised vaimsed ja füüsilised komplikatsioonid.

Kõigil eespool loetletud põhjustel saavad neid rolle tänapäeval laulda kas kontratenorid – meeshääled, kellel on säilinud tugev falsett, kes on seda eraldi arendanud ja kes samal ajal võivad laulda ka tenori, baritoni või bassi partiisid – või siis hoopis naislauljad. Ka Mozarti ooperites on nn püksrollid – tavaliselt laulavad neid metsosopranid või aldid, aga vahel on partii kõrgus sobilik ka sopranitele.

Vanemuise „Julius Caesaris" on kaks koosseisu: üks koosseis on puhtalt kontratenoritega ja teine naisosatäitjatega. Mõlemad variandid on väga põnevad, seetõttu on seda ooperit igal juhul mõtet tulla vaatama kaks korda. See võiks ideaalis olla täiesti teistmoodi ooperikogemus, kontratenoritega koosseis on Eesti publiku jaoks kindlasti ka väga eksootiline. Meil on väga tugev lauljate koosseis.

„Julius Caesari" orkestrisse on barokkpillidest lisatud teorb, *viola da gamba* ja klavessiin, mille abil saab muusikasse tuua vajalikud baroklikud kõlavärvid. Üritame olla võimalikult stiilipuhtad, Vanemuise orkester on tõestanud, et suudab olla väga ajastutruu.

Kui peaks veel põhjendama, miks just „Julius Caesar", siis praegu on ju valitsejate temaatika terves maailmas väga oluline. Kui ma teose teatri repertuaari valisin, oli sõda Ukrainas juba alanud ning mulle tundus, et see on nii muusikaliselt kui sisuliselt teos, mis tuleb just nüüd lavale tuua. Ja veel üks oluline nüanss: kuna koostöö lavastaja Elmo Nüganeniga oli Mozarti „Don Giovanni" lavale toomisel väga edukas ja meil tekkis loomingulisel hea sümbioos, siis oli mõlemapoolne soov seda jätkata.

Usun ja arvan, et see lavastus on kindlasti üks meie uue hooaja loomingulisi kõrgpunkte, kus saavad kokku ja täituvad nii muusikute kui publiku unistused ning teatri repertuaaripilt rikastub väga põneva teosega.

Merzide perekonna hiilgus ja valu

TEKST ANU TONTS

154. hooaja esimese draamalavastusena jõuab Vanemuise suures majas publiku ette Tom Stoppardi mastaapne perekonna-draama „Leopoldstadt", milles teeb kaasa suurem osa Vanemuise draamatrupist. Näidendi lavastab Tiit Palu, lavastuse kunstnik on Lilja Blumenfeldt.

Tom Stoppard on Euroopa draamakirjanduse elav klassik, kelle näidendeid „Rosencrantz ja Guildenstern on surnud", „Arkaadia", triloogiat „Utoopia rannik" ja mitmeid teisi on nautida saanud ka Eesti teatripublik. „Leopoldstadt" on kogenud kirjaniku (sündinud aastal 1937) seni viimane näidend, mille maailmaesietendus toimus 2020. aastal Londoni West Endis, lavastajaks nimekas Patrick Marber.

„Leopoldstadt" on kirjanik Tom Stoppardi jaoks väga isiklik lugu. See on vana mehe pöördumine oma juurte juurde, millest ta kuni kuuekümnendate eluaastateni midagi ei teadnud. Näidend ei ole küll üksüheselt autobiograafiline, ent kirjaniku elulugu lähemalt uurides on selge, et sellesse loosse on põimitud palju isiklikku.

Tom Stoppardi sünninimi on Tomáš Sträussler, ta on sündinud Tšehhoslovakkias, kust tema juutidest vanematel tuli koos väikeste lastega natside okupatsiooni eest põgeneda. Pere sattus esmalt Singapuri ja seejärel Indiasse, kus Stoppardi sõjakeerises leseks jäänud ema abiellus Briti ohvitseri Kenneth Stoppardiga. 1946. aastal kolis pere Suurbritanniasse ning selleks hetkeks juba Tom Stoppardi nime kandev poiss kasvatati üles nagu iga teine inglane. Stoppardi ema ei soovinud valusat minevikku meenutada ning tahtis, et tema lapsed tunneksid end oma uuel kodumaal võimalikult hästi.

Pärast ema surma teadvustas vananev kirjanik aina enam oma juudi päritolu ning külastas 1990. aastatel esimest korda ka Tšehhoslovakkiat. Ta

Stoppardi kirjutatud lugu algab 1899. aastal Merzide pere elutoas, kus valmistutakse jõuludeks. Näidendi jooksul näeb see tuba erinevaid aegu ja inimesi, armastust ja lahkuminekuid, sügavat rõõmu ja traagikat.

sai teada, et kõik tema neli vanavanemat ja paljud teised sugulased hukkusid hävituslaagrites. Aina tihedamini pöördusid mõtted rahvuskaaslastele, neile Ida-Euroopa juutidele, kellel ei õnnestunud kokku tõmbuvast silmusest tema kombel põgeneda. Mis neist sai?

Üha rohkem hakkas terve elu end inglasena tundnud kirjanikule tunduma, et ta peab midagigi nende heaks tegema – ta peab neist kirjutama. 1994. aastal nägi Stoppard Prahas esimest korda oma perekonna fotoalbumit ja tundis end süüdlasena, et on elanud terve elu, tundmata huvi nende inimeste saatuse vastu. Ta ei tundnud neist kedagi, tema mälus polnud isegi elusat pilti oma isast, ent tunne, et ta on neile inimestele midagi väga võlgu, aina süvenes.

Stoppard hakkas lugema raamatuid holokaustist ja uurima Euroopa juutluse ajalugu, jõudes sel moel ka Viini juudi kogukonna saatuseni. Ta luges Arthur Schnitzleri näidendeid ja Stefan Zweigi „Eilset maailma", tutvus paljude memuaaridega ja suhtles oma juudi rahvusest tuttavatega, kes rääkisid talle enda perekonnalugusid. Tasapisi hakkas küpsema uus näidend „Leopoldstadt", mis räägib ühe rikka ja rohkearvulise Viini juudiperekonna loo läbi poole sajandi: näidend algab aastal 1899 ja jõuab välja 1955. aastasse. Leopoldstadt, nimi, mis andis näidendile pealkirja, on tänini Viinis alles olev linnaosa, kus ajalooliselt elasid juudid.

Stoppardi kirjutatud lugu algab 1899. aastal Merzide pere elutoas, kus valmistutakse jõuludeks. Näidendi jooksul näeb see tuba erinevaid aegu ja inimesi, armastust ja lahkuminekuid, sügavat rõõmu ja traagikat. Merzid ei ela enam Leopoldstadtis, nad on jõukad ja kolinud sealt prestiižikale Ringstrassele. Kultuurses Viinis ei näi rahvus ja usk enam nii olulistena kui provintsides. Suures peres on nii katoliiklasi, protestante kui judaiste. Lapsed on ristitud ja mõni neist samal nädalal ka ümber lõigatud. Nende hulgas on tööstureid, juriste, akadeemikuid, muusikuid, arste, psühhoanalüütikuid jne. Nad tähistavad nii kristlikke kui ka juutide tähtpäevi. Nad on austrialased, Viini linna uhked ja täieõiguslikud elanikud. Ja siis juhtub see, mis juhtub …

Lavastus jõuab Vanemuise suure maja lavale 16. septembril.

Vastab lavastaja Tiit Palu:

Kas selline näidend nagu „Leopoldstadt" on tänapäeval aktuaalne, kõnetab see meie aega ja inimesi?

Meil ei ole mujalt kinni hoida kui mineviku õppetundidest. See suur perekonnalugu, mille taustaks on Euroopa kultuur ja XX sajandi ajaloo olulisimad sündmused, võiks meid panna mõtlema sellest, mis on elus tähtis ja milline on meie vastutus eelnevate ja tulevaste põlvkondade ees. Näidend algab impeeriumi hiilgavas pealinnas Viinis ajastul, mil maailm näib olevat valmis saanud ja pimedad ajad igaveseks seljatatud. Ometi on halvim alles ees ja see puudutab kõiki Leopoldstadti inimesi. Kas keegi meist julgeks tänapäeval arvata, et meie praegune stardipunkt mis tahes hetkel on parem kui Stoppardi näidendis?!

Kui palju peab nii mastaapse näidendi lavastamiseks tegema ettevalmistustöid ja millised need on?

Muidugi tuleb lugeda ja vaadata kõike, mis võimalik. Stoppard on öelnud, et teda ajaks hulluks mõte, et ta ei saaks tutvuda absoluutselt kõigega, mis teda huvitava teema kohta on üldse olemas. Ehkki lõpuks kasutab ta tekstis ainult murdosa sellest. Tõe huvides on vajalik teada, kuidas asjad olid, ehkki lavategelikkuses on esiplaanil tegelaste suhted ning nende elurõõmud ja -mured. XX sajandi alguse meeleolud ja suunad teaduses ja kultuuris on põnev teema, mille kohta on palju materjali, ka eesti keeles. Ja loomulikult tasub külastada Viini, käia neil tänavatel ja muuseumides, seda kavatseb suur osa „Leopoldstadti" trupi näitlejatest suve jooksul ka teha.

Tekst on kirjutatud 2023. aasta maikuus.

Ukraina meeskond toob eesti näitlejatega lavale poola absurdisti nägemuse vene klassika tähtteosest

TEKST SVEN KARJA

Millal töötas Vanemuises viimati lavastaja Ukrainast, on viktoriiniküsimus, millele ei oska vastata ilmselt ükski teatriloolane. Eelmise riigikorra ajal elasime ühisel suurel kodumaal, kus inimeste territoriaalsele päritolule suuremat tähelepanu ei pööratud. Sel sügisel igal juhul alustab Vanemuises proove **Stanislav Moissejev**, üks teenekaimaid ja tuntuimaid ukraina teatrilavastajaid ja teatripedagooge. Külaline on olnud õige mitme Ukraina teatri kunstiline juht, aastatel 2012–2017 pidas ta seda ametit ühes ukrainlaste esindusteatris, Ivan Franko nimelises Rahvusteatris. Tema loomingulisel kontol on aukartustäratav kogus nimetusi, enamasti maailmaklassikat, aga ka ukrainlaste enda kirjavara. Teatriga on seotud mitmed Stanislav Moissejevi lähisugulasedki: tema ema oli ukrainlaste seas tuntud näitlejanna, sama ametit peab ka meie külalise abikaasa. Õigupoolest on külalisi koguni kaks: kujunduse Vanemuise lavastustele teeb nimekas ukraina stsenograaf **Volodimir Karaševski**.

Võiks eeldada, et ka Tartus lavale jõudev näitemäng pärineb ukraina autori sulest või on muidu Ukraina-teemaline, aga sedakorda tegi lavastaja siiski kosmopoliitsema valiku, kui otsustas poola kirjaniku Janusz Glowacki näidendi „Neljas õde" kasuks. See, kel lööb nüüd silme ette Anton Tšehhovi maailmaklassikasse kuuluv „Kolm õde", on üsna õigel teel. Tegu on nimelt Tšehhovi draama mõttelise järellooga. Tegevuspaigaks on nüüd Prozorovi-õdede unelmate Moskva, tegevusaeg aga nihkunud 1990ndatesse, seega varakapitalistlikule Venemaale. Lõhe kaunishingedest õdede ning täielikus seadusetuses tõmbleva impeeriumi vahel on seega kärisenud veelgi suuremaks. Siinkohal tasub meelde tuletada poola autorite suurt absurdilembust, mida tugevasti hoovab sellestki näidendist ning mis võiks ühendada eelmise sajandi algust ja lõppu ka praeguse ajaga, mil suur osa maailmast ootab hinge kinni pidades taas kord ühe pehastunud impeeriumi lagunemist.

Stanislav Moissejev kirjutas vastused alljärgnevatele küsimustele oma kodulinnast Kiievist varakevadel, just enne kastanite õitsemist – see on kiievlastele oluline ja oodatud aeg isegi kesk sõjakoledusi.

On teil äkki meeles oma kõige esimene kokkupuude Eestiga?

On tõesti. Üpris ammu, kui olin veel tudeng, sõitsin koos oma kahe sõbraga Tallinnasse, et külastada seal toimuvat teatrikunstnike biennaali, kus osales ka üks minu peamistest õppejõududest Mihhail Frenkel. Olime ostnud Kiievist tordi ja otsustasime, et see võiks olla kuldvõtmeke, mis avab meile võimaluse saada tuba hotellis. Milline naiivsus! Karm ja kõigutamatu blondiin hotelli vastuvõtus seiras meie torti ükskõikselt ja keeldus kategooriliselt meid majutamast. Vaatasime siis näitust, sõime tordi ühiselt ära ja sama päeva õhtul tõi Aeroflot meid Kiievisse tagasi …

Olete Glowacki „Neljanda õe" Kiievi Noores Teatris 2007. aastal kord juba lavale toonud. See näidend on korraga hüsteeriliselt naljakas ja hingematvalt traagiline. Kuidas teile tundub, kas möödunud aeg on võtnud sellelt näidendilt midagi ära või andnud pigem juurde?

Mulle näib, et see tekst ei ole ajas mitte kõige vähematki kaotanud, otse vastupidi, ta on saanud juurde uusi alltekste, mis on suurendanud selle näidendi sisemist dramatismi. See peaks välja viima selleni, et ühel hetkel hakkad humoristliku etüüdi taga aduma kogu toimuva tegelikku košmaarsust.

Tšehhovi „Kolm õde" on Eestis üsnagi tuntud näidend, kuigi Vanemuises lavastati seda originaalkujul päris ammu. Viimane „Kolm õde" meie teatris oli hoopis 2020. aasta balletiversioon „Neid oli kolm õde" (lavastaja Marika Aidla), sellele eelnes rootslase Enquisti „Tšehhovi kolm õde" 1996. aastal (lavastaja Mikk Mikiver), veel üks fantaasia Tšehhovi näidendi tegelastest tulevikus. Kas „Neljanda õe" vaataja peaks olema tuttav ka Tšehhovi näidendiga?

Ei, kindlasti mitte. Ta ei pruugi isegi teada sellise näidendi olemasolust. Aga samas, mida enam tal on teadmisi Tšehhovi „Kolmest õest", seda huvitavam on tal lavastust vaadata.

Kuidas määratleksite oma tulevase lavastuse žanri?

Žanrite määramine teatris on minu jaoks juba ammu kaunis keeruline, sest tänapäeva teater armastab neid üha enam kokku segada. Ütleksin siis nii, et see lavastus saab olema kokteil mustast huumorist, bandiitlikust *action*-filmist ja õnnetute õekeste sentimentaalsetest stseenidest.

Näidendi autor Janus Glowacki ei ole Eestis päris tundmatu, meil on ilmunud tema jutustusi ja näidendikogumik, samuti on mitu korda lavastatud tema näidendit „Antigone New Yorgis". Ta lahkus meie hulgast 2017. aastal, aga teie Kiievi-lavastust käis ta vist ise vaatamas? Kuidas iseloomustaksite teda kui inimest?

Muidugi on väga kurb, et teda pole enam elavate kirjas, ta oleks kindlasti suure rõõmuga tulnud Tartusse esietendusele ja meid kõiki oma ootamatute, sarkastiliste ja teravmeelsete naljadega lõbustanud. Ta oli suur naljamees ja mängur, kes samas suhtles inimestega tundlikult ja tähelepanelikult.

Ilmselt olete juba kuulnud midagi eestlaste aeglasevõitu karakterist. Kuidas loodate tööprotsessis sellega ühise keele leida?

Sellele ma väga palju ei mõtle, kuigi magan viimasel ajal kehvasti. Lootus sureb viimasena! Pealegi, mu senised kokkupuuted eestlastega on kinnitanud, et eestlastel on väga hästi arenenud huumorimeel. Seda tükki tuleb mängida kiiresti, hasartselt ja rõõmsalt!

Kui lootusest rääkida, siis meie peamine lootus on, et „Neljanda õe" esietendus võiks toimuda juba sõjajärgses Ukrainas.

Oleme Eestile erakordselt tänulikud Ukrainale osutatud tähelepanu ja toetuse eest. Me kõik elame usus, et võit ei ole enam mägede taga.

Jevgeni Grib: meie, inimesed, saame kõigega hakkama

TEKST KERTTU PILISTE
FOTOD HEIKKI LEIS

Jevgeni Grib on Vanemuise teatripublikule tuttav kui mütoloogiaainelise lühiballeti „Metamorfoosid“ autor. 14. oktoobril jõuab Tartu balletipubliku ette tema värske balletilavastus „Tuhkvalge“, mis tegeleb sügavate ja paeluvate teemadega nagu elu, surm ja inimese alateadvus. Dramaturg Siret Campbelliga koostöös loodud lavalugu on inspireeritud E. T. A. Hoffmanni lühijutust „Uneliivamees“ (1815). Lavastuse muusikajuht on Risto Joost, kunstnik Kristjan Suits ja kostüümikunstnik Liisi Eesmaa.

Koreograaf ja lavastaja Jevgeni Grib.

See on sinu esimene täispikk lavastus. Kuidas on alanud ettevalmistusprotsess, võrreldes su seniste lühilavastustega?

Ma alles alustasin (vestlesime 12. mail), aga senise põhjal võin öelda, et midagi ei ole muutunud. Mulle meeldib töötada Vanemuise trupiga, sest ma näen, et inimestel on tahe. Nii kulgeb kõik positiivselt ja kergelt. Kui mina tahan ja teised tahavad, siis tuleb hea tulemus.

Mulle uue väljakutsena valmib lavastus seekord koostöös väga andekate inimestega. Oma varasemate tööde puhul olen olnud ise valguskujunduse, kostüümide ja lavakujunduse ideede autor. Tiimitöö on minu jaoks uus ja väga lahe kogemus. Kui teisi töös usaldada, on protsess puhas nauding.

Kui mulle seekord lavastamiseks pakkumine tehti, tekkis mul kaks emotsiooni: hirm ja õnnetunne. Esialgu ei olnud võimalik aru saada, kumb tunne on suurem, aga praeguseks on hirm läinud ja alles jäänud vaid rõõm. Mulle meeldivad väljakutsed ja ma ei taha sealjuures palju ette mõelda. Teen täna, teen homme ja ülehomme. Eks oktoobris toimuval esietendusel ole näha, milline on tulemus.

Kas loomeprotsess algas selle lavastuse puhul muusikast või süžeest?

Kõigepealt pakkus Risto Joost muusika välja. Seda kuulates tekkis nii palju inspiratsiooni, ideid ja kujutluspilte. Ma ei kahelnud hetkekski, et see tuleb tore protsess. See muusika on ilus, suurejooneline ja mahlakas. See, et juba praegu on kätte jõudnud hetk, mil teen lavastust koos orkestriga, on kahekordne õnn. Kasutame lavastuses Gustav Holsti teost „Planeedid“ ja Edward Elgari teost „Enigma variatsioonid“. Holsti „Planeedid“ illustreerivad hästi seda maailma, kus me elame. Iga planeet on omapärane ja tänapäevane, kuigi teos on ammu kirjutatud. Elgari muusika on väga peen, romantiline ja sügav. Kuulates tungib see sügavale sisemusse.

Mul on hea meel, et teen koostööd dramaturg Siret Campbelliga. Tahtsin, et lavastuses oleks loogiliselt ja arusaadavalt kulgev lugu. Abstraktne teos võib ka kõnetada, aga võimalik, et mitte kaks vaatust järjest. Valisin lähtekohaks E. T. A. Hoffmanni jutustuse „Uneliivamees“, mille ainetel lõime Siretiga koostöös uue loo, „Tuhkvalge“. Meie peategelane on naine, mitte mees. Hoffmanni loo tuum on siiski alles jäänud: näiteks originaaljutustuse silmade kujundi võib ära tunda selles, kuidas me lavastuses teispoolsust kujutame.

Kas „Tuhkvalge“ lugu toimub tänapäevas?

See võib olla tänapäev või hoopis omaette maailm, kuidas kellelegi meeldib tõlgendada. Minu jaoks on see tänapäev *versus* omaette maailm.

Selja taga on tuhat ust, mida inimene pole lihtsalt märganud, ja ümber pöörata on kerge.

Lavastuse kostüümikunstnik on Liisi Eesmaa. Saan aru, et põhiosas on kostüümid mustvalged?

Jah ja ei. Lavastuses on kaks maailma, mille vahel tahan luua võimalikult suure kontrasti. Esimene maailm on puhastes valgetes toonides, teispoolsus on tumemust, aga mitte ainult. Las muu jääb saladuseks.

Liisi Eesmaa looming meeldib mulle juba ammusest ajast. Olen pikalt tema töid jälginud ja uskunud, et kunagi me teeme koostööd – nüüd see õnnestuski. Olen väga õnnelik, et ta nõustus minu tiimis olema. Mulle meeldivad inimesed, kes julgevad eksperimenteerida ja käivad vahel piiri peal. Ma ise olen ka selline.

Must ja valge on sümboolsed värvid, ka balletiklassikas on neil tugev tähendus. Kas „Tuhkvalge“ mustvalge esteetika võib ka malemängule viidata?

Jah, sedamoodi võib ka mõelda. Elu ongi tegelikult heas mõttes nagu mäng. On valge periood, siis jälle must periood. Ühel pinnal on kaks värvi, mis saavad ka seguneda. Vahel ei saa aru, kuhu liikuda, kas ette või taha.

Aga tavapärased tähendused, milles valge on headus ja must on kurjus?

Ei, seda ma tingimata silmas ei pidanud, kuigi maailm on nii loodud, et kui on pime, siis on hirmus, ja kui on valge, siis oleme rõõmsad. Valge tähendab küll valgust ja elu, aga must ei pruugi alati tähendada surma või hirmu. Meile ju meeldib musta värvi kanda. Pealegi on ka taevas vahel must, et tähed saaksid särada.

Lavastuse üks tegelaskujusid on Hirm. Kas lähtusite dramaturgiga seda välja joonistades puhtalt algmaterjalist või kaasasite ka tänapäeva?

Mõtlesin Hoffmanni jutustust lugedes, et meie uustõlgenduses võiks kindlasti säilida mingi idee, mis inimesi ka praegusel ajal kõnetab. See ongi hirm, koos kõigi kaasnevate psühholoogiliste aspektidega. Kõigi inimeste praegune mina koosneb varasematest läbielamistest välja kasvanud hirmudest. Mõni saab neist hirmudest vabaks, mõni mitte. Vahel ei pruugi inimene arugi saada, et need hirmud ja kompleksid on kuskil sisimas alles. Psüühika töötab nii, et ükski asi ei unune päriselt ära, keha mäletab alati. „Tuhkvalge“ tantsukeeles on sees krambid. Need viitavad mälupiltidele, mille mõni sõna, hetk või muusika võib valla päästa.

Me kõik tuleme oma sisemaailmaga erinevalt toime. On neid, kes saavad ümbritsevatelt inimestelt abi ja kellel on muredele vastu hakkamiseks rohkem võimalusi. Samas on inimesi, kes kahjuks ei saagi oma hirmude või depressiooni küüsist välja. Teeb murelikuks, et praegusel ajal

Maailmas on nii, et kui me midagi kardame, siis on see alati meiega koos. Kui hirmu ei ületata, jääb see inimest kummitama.

on neid inimesi aina rohkem ja rohkem.

Tegelikult oleneb kõik inimesest endast. Olen oma kogemuse näitel aru saanud, et kui probleemiga mitte tegeleda, siis ei aita isegi tabletid. Tabletid on justkui lahtisele haavale peale pandud plaaster. Need võivad küll toetada, aga see ei ole kestev lahendus. Tuleb psühhiaatri või psühholoogi abiga kaevuda sügavale endasse. Mõni inimene saab sellega ka ise hakkama, teisele piisab sõbrast.

Vahel tulebki raskeid aegu üle elada, sattuda tupikusse, kust ei paista mingit väljapääsu. See võib tunduda nagu maailmalõpp, aga väljapääs on alati! Selja taga on tuhat ust, mida inimene pole lihtsalt märganud, ja ümber pöörata on kerge. Me mõtleme lihtsalt üle. See on keeruline teema, aga tahan lavastuses näidata, et neist probleemidest saab lahti. Lõppude lõpuks on kõik, mis meiega toimub, meie enda vastutada. See ei ole ei ema ega isa süü – nii võiks ju lõpmatuseni kogu maailma süüdistada.

Hoffmanni „Uneliivamehel“ ei ole õnnelikku lõppu. Kas „Tuhkvalge“ peategelane saab oma hirmudest üle või õpib lihtsalt nendega elama?

Lapsepõlvehirm käib temaga kaasas, aga ta siiski üritab sellest lahti saada. Meie, inimesed, saame kõigega hakkama. Me suudame harjuda igasuguste olukordadega ja elada kasvõi depressiooniga. „Tuhkvalge“ ei ole tegelikult ainult hirmus ja kurb lugu, tuleb ette ka toredaid ja rõõmsaid hetki, nii nagu elus. Olgu sul must periood või valge periood, me peame oskama selle üle elada. Maailmas on nii, et kui me midagi kardame, siis on see alati meiega koos. See hirmus olukord tuleb alati, kuigi me seda ei taha. Kui hirmu ei ületata, jääb see inimest kummitama.

On tore, et julged lavastuses selle olulise teemaga nii süvitsi tegeleda. Vaimse tervise probleemid on niivõrd sagedased ja ühiskondlikud kriisid aina võimendavad neid.

Loomulikult – see on maailm, kus me elame. See võib tunduda banaalne, aga elu inspireeribki mind kõige rohkem.

Sinu eelmine lavastajatöö Vanemuises, lühiballett „Metamorfoosid“, on ometi kreeka mütoloogiast inspireeritud.

Tõsi. Kui ma koolis käisin, hakkas mulle mütoloogia meeldima. Mulle meeldisid küll müüdid, aga veel rohkem vaimustusin nende ainetel loodud kunstist – muuseumis nähtud skulptuuridest ja maalidest, muusikast. Mütoloogia on tegelikult elufilosoofia. Meie kaasaja fenomenid – depressioon, kompleksid, hirmud, ärevus ja armastus – kajastuvad kõik mütoloogias. See ongi elu, ainult natuke ilusamini kirjeldatud.

Neist, kelle abiga näitlejad ja lauljad sõnad suhu saavad

TEKST SVEN KARJA
FOTOD RASMUS KULL

LR
GBC
MultiOffice

Rambi kaasautoriks olemise üks rõõmudest seisneb selles, et saad teada mõne läbi ja lõhki tuntud kolleegi teatrisse sattumise loo või hakkad üldse süvenema sellesse, mida see või teine inimene päevast päeva täpsemalt teeb. Seekord otsustas toimetuskolleegium, et võiksin juttu teha omaenda osakonnakaaslastega, Vanemuise raamatukogu juhataja **Ragne Sauli** ning noodikogu spetsialisti **Jaan Kiiviga**. Mõlemad nimetatud on jaganud juba aastaid üht pisikest tööruumi, kuhu tavaliselt tormatakse robinal sisse ja soovitakse mõnd tekstiraamatut, nooti või salvestist … nüüd ja kohe, otsemaid! Enamasti see leitaksegi, kui mitte otsekohe, siis lubatud ajaks. Seekord varitsesin ühe vaiksema proovidevaba esmaspäeva, poetasin ennast nurka ja küsisin headelt kolleegidelt: mis teid pidi te siia noodi- ja raamatuvirnade vahele jõudsite?

Nagu arvata oligi, võib nootide ja raamatute keskele sattuda väga erinevat moodi, aga vähemalt üks võimas nähtus on mänginud olulist rolli nii Ragne kui Jaani eluteel, nimelt muusika. Tartus sündinud ja kasvanud Jaan õppis Tartu Elleri koolis trombooni, kui ühel kenal päeval kurtis hea tuttav, Vanemuise orkestrant, et tema tahaks õhtul minna jalgpalli vaatama, kas tudeng ei oleks nõus teda kolme rubla eest „Lõbusa lese" etendusel asendama. „Eks dirigent Kogan ajas silma punni muidugi, kui õhtul puldi tagant võõrast nägu märkas!" mäletab Jaan. Mõne aja pärast hakati lavale tooma itaalia muusikali „Enrico 100", kus mängiti ka diksiländstiilis, see oli aga Jaanile tuttav ja hingelähedane ning seni „kehaks käinud" noor muusik vormistatigi Vanemuise orkestri täiemõõduliseks liikmeks, tervelt kaheteistkümneks aastaks. Siis vabanes trombooni-mängija koht Estonia orkestris, kus Jaan mängis järgnevad kolmkümmend aastat. Seal oli ta hakanud poole kohaga ka noodikogus toimetama. Aga ühel hetkel tuli suure muusikateatri noodivara haldamisega piir ette. Õnneliku juhuse läbi pakkus Vanemuine tuttavaks saanud tööd veidi inimlikumas mahus, kodulinna tagasikolimise muutis lihtsamaks ka vanematest jäänud korter.

Ragne lugu on keerulisem ja käänulisem. Lapsepõlv Ida-Virumaal ei sisaldanud ei muusikakoole, klassikalise muusika kontserte ega ooperiteatrite külastamist. Olid ainult plaadid – Miliza Korjus, „Helisev muusika" –, mida sai lõputult kuulatud ning kaasa ja järele laulda proovitud. Ragnel on meeles, et ühele ooperietendusele, Mozarti „Figaro pulmale", organiseeris ta kogu oma perele „kohustusliku" ühiskülastuse Tartusse. Kuigi pedagoogist ema nägi Ragnel pigem kunstisoont, sõitis laps ikkagi puhta lehena Tartusse Elleri kooli klassikalist laulu õppima ning jätkas samal erialal ka Eesti Muusikaakadeemias. Pärast selle lõpetamist sai Ragnest kolmeks aastaks Vanemuise ooperisolist. Paraku polnud need Tartu muusikateatrile eriti õnnelikud aastad, ei lavastajate ega teoste valiku poolest, noorel solistil ei olnud õiget rakendust ning Ragnest sai hoopis hääleseade õpetaja Elleri koolis ja Tartu Õpetajate Seminaris ning hiljem lisandus sellele noodikogu hoidja amet.

Läinud sajandi lõpul liitus Eesti muusikateater muu maailma traditsiooniga esitada oopereid selles keeles, milles nad algselt on loodud. See aga tekitas ooperietendustel vajaduse tiitrite järele, mis lava kohale projitseerituna toovad lauldava teksti vaatajale-kuulajale maakeeles kätte. Ragne oli üks esimesi, kes Vanemuise teatris asus tegelema tiitrite näitamisega, ja ta teeb seda teksti- ja noodimajanduse kõrvalt praeguseni. Ilmselt on nii mõnigi ooperikülastaja arvanud, et neid tekstiridu lauljate pea kohal liigutab miski masin. Reaalsuses vajatakse sinna aga ikkagi inimest, kes peab väga hästi orienteeruma esitatavas teoses, tajuma iga dirigendi temposid ja rütme ning olema võimeline taluma ka teatud füüsilist koormust. Näiteks Wagneri „Tristani ja Isolde" ajal tuleb pisikeses toakeses jälgida laval toimuvat ning tiitreid vahetada ligi viis tundi ühtejutti! See on aga tiitrinäitaja töö üks pool, sest tiitrid tuleb ka ette valmistada, paigutada, käia mitu korda proove kuulamas, et vajalikud kärped teha. Tiitrinäitamise kaudu oli Ragne uuesti teatriga seotud ja 2006. aastal pakuti talle vabaks jäänud raamatukogujuhataja kohta.

„Eks dirigent Kogan ajas silma punni muidugi, kui õhtul puldi tagant võõrast nägu märkas!"

Ilmselt on nüüd viimane aeg igaks juhuks öelda, et Vanemuise noodi- ja raamatukogu ei ole mitte päris tavaline raamatukogu. Tänavalt sisseastujat siin lugejaks ei registreerita ning jutukaid, kokaraamatuid ja kohustuslikku kirjandust pole siia mõtet otsima tulla. Muusika- ja teatriteadlane või seda ala õppiv tudeng võetakse siiski jutule. Põhitöö on aga lavajõudude varustamine vajalike materjalidega. Draamanäitlejad saavad siit oma rollide tekstiraamatud, lauljad ja muusikud töösse minevate teoste noodimaterjalid. Uurin Ragnelt, kust tema töö peale hakkab, kui on selgunud, et üks või teine ooper on Vanemuise repertuaari kinnitatud. „Esimese asjana otsin välja agentuuri, kes selle teose noote omab, võtan neilt rendihinnad ja tingimused, teen tellimuse.

Peagi tulevad jutuks kaks mõistet, mis muusikateatri nootidesse otseselt puutuvad, partituur ja klaviir, kuid mis muusikakaugemal inimesel alailma segamini lähevad.

See võib olla päris pikk protsess, sest agentuurid soovivad sageli väga täpselt teada, milline on lavastusmeeskond, mitu korda on kavas seda mängida. Siin võib olla väga palju nüansse. Näiteks on mul praegu käsil Puccini „Turandot", kus neljanda vaatuse lõpp on hoopis teise autori kirjutatud, see autor kuulub aga veel autorikaitse alla. Sellega tuleb eraldi tegeleda."

Peagi tulevad jutuks kaks mõistet, mis muusikateatri nootidesse otseselt puutuvad, *partituur* ja *klaviir*, kuid mis muusikakaugemal inimesel alailma segamini lähevad. Võtame siis veel kord läbi: teose partituur on mõeldud dirigentidele, seal on kirjas orkestrihääled; klaviir on teose muusikaline materjal kohandatuna klaveril mängimiseks, sellega saab solist hakata kontsertmeistriga osa ette valmistama. Ooperi- ja operetiproovide alguses tehaksegi tööd klaveri saatel, orkester ilmub lavaauku alles peaproovides. Mõistagi on igal muusikul orkestris ees isiklik noodiraamat, milles on kirjas tema instrumendi partii. Asja ajab keeruliseks see, et ballettides, veel sagedamini aga operettides, soovib lavastaja muusikalisi numbreid ümber tõsta, sageli kärbitakse midagi välja või tuuakse juurde isegi hoopis teistest teostest. Suure osa Ragne ja Jaani tööst võtab nootide printimine ja paljundamine. See on üks tõeliselt õnnis tunne, kui näiteks ühe kontserdi noodid on lõpuks valmis, saad minna orkestriruumi ja selle pataka üle anda, tunnistab Ragne.

Sõnateatri puhul võib vaikselt märgata, et noorema generatsiooni näitlejad soovivad elada täielikult paberivabas maailmas ja õpivad oma rollitekste ekraanidelt, mitte paberikaustadest. Minu vestluskaaslased mäletavad veel mõndagi legendaarset kalligraafilise noodikirja meistrit, kuigi selge on, et vaikselt imbub digimaailm ka muusika(teatri)maailma. Ragne teada kasutavad ekraaninoote mõned kooridirigendid, Jaan on näinud orkestridirigenti, kes noodilehe keeramiseks pidi jalaga õigele kohale astuma. Ent praegu veel mängitakse Vanemuises ikkagi paberist nootidest. Paber on ka silmasõbralik, paberile on lihtsam märkmeid teha, lisab Ragne.

Lisaks raamatu- ja noodikogule haldavad siinsed töötajad kaht suurt keldriarhiivi, kuhu on talletunud osake enam kui saja viiekümne aastase Vanemuise ajaloost. Arhiivid sisaldavad riiulite kaupa lavastuste materjale, fotosid, video- ja helisalvestisi, kavalehti, ajaleheartikleid, mitmesugust dokumentatsiooni, aruandeid, käskkirju ja väljasõitude registreerimislehti. Tavapärasema kraami seast võib leida sootuks üllatavaid objektegi, näiteks legendaarse näitleja Leopold Hanseni surimask või Tartu pioneeride palee käsitööringi meened, virnade viisi nõukaaegseid aukirju ja diplomeid, vimpleid, paar punalippugi. Kui kunagi peaks üles kerkima Vanemuise teatri oma muuseumi teema, siis saaks siit eksponaate mitme ruumi jagu. Ega igapäevategemiste kõrvalt polegi hetkel nii väga aega arhiivi kõiki karpe ja kaste uurida. Kümmekonna aasta eest avastas toonane personalijuht siit üliharuldase külalisteraamatu, mis kohe uuesti kasutusele võeti. Ragne teada võib sealt leida näiteks helilooja Eduard Tubina käsikirju, alles on ka mitu kastitäit Karl Menningu aegseid tekstiraamatuid eelmise sajandi algupoolelt. Need peavad olema inimeste annetused, sest kogu teatri raamatu- ja noodikogu, mis omal ajal kuulus Baltikumi uhkeimate hulka, hävis sõjaeelse teatrihoone pommitamisel. Tõsi on see, et suur osa nõukaaegset repertuaari kuulub pöördumatult ajaloo prügikasti, ja eks seda kraami ole ka üksjagu vanapaberiks tassitud, aga vähemalt üks eksemplar on igast teosest üritatud ikkagi alles hoida. Äkki ükskord tahavad ka uued põlvkonnad teada, mida see ajaloo prügikast endas peidab?

See vähene aeg, mis tööst vabaks jääb, on selle ruumi asukatel olnud suuresti täidetud muusikaga, seda nii tegija kui kuulajana. Muusikalise maitse koha pealt on nii, et hea klassikaline ooper troonib mõlema kolleegi eelistuste tipus, sealt edasi kisub asi haralisemaks. Jaani, kes on omal ajal mänginud ansamblites Repriis ja Fix, tõmbab rohkem džässilikumate stiilide poole,

Pildiallkiri

tema hobiks ongi kujunenud džässiklassikasse kuuluvatele lugudele uute seadete tegemine. Ragne vaba aja muusika on vana šlaagrite ja filmimuusika, ühesõnaga kõik see, mida võib kuulda Klassikaraadio saatest „Nostalgia". Aga välistatud pole ka vana kooli *rock'n'roll* või hoopiski muusikalid. Pärast vaheaega mitmete kooride koosseisus, aga sageli ka solistina üles astuv Ragne on siiski truuks jäänud klassikalistele ooperiaariatele ja suurvormidele. Sageli toimuvad need maakirikutes ning ega paljud kolleegidki aima, et end tagasihoidlikult raamatukogutädiks tituleeriv Ragne võiks olla konservatooriumiharidusega sopran. Kui mõne aasta eest moodustati vanemuislastest laulupeokoor, kuhu võeti vastu kõik enam-vähem viisipidajad vanemuislased, palus koormeister Valter Soosalu kõigil tulijatel hääleliigi määramiseks natuke häält teha. Saatuse tahtel sattus aga esimeseks teatri raamatukogutädi, kelle koloratuur lõi koormeistri tummaks ja tekitas ootuse, et kogu Vanemuise kollektiiv on võimeline sellisel tasemel end vokaalselt väljendama.

Jaani värvikate seikade varasalv on kolleegi omast veelgi rikkalikum, sest tema orkestrandiaastatel oli tõsiseks probleemiks muusikute alkoholilembus. Ühel kunagisel balletietendusel näiteks pani ülemeelikus tujus orkestrant oma pilli käest, tegi naiskolleegi ees püüdliku kummarduse ja hüüdis: „Noh, Riina, kas teeme kah ühe tantsu?"

Kogu Vanemuise ajalugu ei mahu arhiividesse ega dokumentidesse, üks osa värvikatest seikadest ja omaaegsetest teatritegijatest jääb ka ainult ümberjutustustena edasi kantavaks. Aga tõsisem ja väärikam osa Vanemuises läbi aegade tehtust on just selle ruumi töötajate hoole all. Tuleviku teatrist rääkimata. Uue hooaja noodid ja tekstiraamatud jõuavad peagi siinsetele töölaudadele, et kunagi saada osaks sündivatest teatriimedest.

Igihaljas Kunksmoor

TEKST ANU TONTS
FOTO HEIKKI LEIS

9. septembril jõuab Teatri Kodu lavale uuslavastus „Kunksmoor ja kapten Trumm“. Loo toob vaatajate ette lavastajatandem Katrin Pärn – Janek Savolainen, kes teevad ka lavastuse kunstnikutöö. Kunksmoori ja Kapten Trummi kehastavad Merle Jalakas ja Jaan Willem Sibul, muusikaliselt toetab neid laval Ats Aavakivi.

On toredaid raamatuid, mis käivad meiega kaasas terve elu. Mõne raamatu kaane või selja tunneme ka aastakümnete möödudes hetkega ära ja südamest käib läbi magusvalus jutt, justkui oleks tegu esimese armastusega. Mõned raamatud on põlvkondlikud, aga mõned eriti head raamatud on põlvkondadeülesed. Just täpselt selline on Aino Perviku „Kunksmoor", õigemini selle raamatu kaks osa: „Kunksmoor" (1973) ja „Kunksmoor ja kapten Trumm" (1975), millega koos on üles kasvanud juba päris mitu põlvkonda lapsi.

Lapsena lugedes tundus Kunksmoor ikka nõid mis nõid, ehkki väga heasüdamlik. Täiskasvanuna seda raamatut üle lugedes tunnevad ilmselt paljud Kunksmooris ära ka mõne enda iseloomuomaduse, sest Kunksmoor on oma nõiavõimetele vaatamata väga inimlik. No kes ei tahaks kaardimängus võita või kes ei sooviks märkamist ja tähelepanu, ja keda ei tiivustaks tunnustus? Vähe on ka neid, kes end (kas või vahel harva) ei tahaks tunda ilusana ja selle nimel veidi edevusepattu teevad. Just nagu Kunksmoor. Igal mooril küll sedavõrd ei vea, et talle angervaksaõitega kosja tullakse, aga just sellise ustava ja siira mehega, kellel nimeks kapten Trumm, ristub Kunksmoori tee.

Hea lasteraamatu tunnuseks on enamasti see, et lapsed saavad seda lugeda ja mõista oma vanuse tasandilt ning täiskasvanutele avanevad sama raamatut lugedes oma elukogemusest lähtudes omakorda uued tasandid. „Kunksmoori" lehekülgedelt võib aga leida muudki: nii mõnigi rohkem kui 50 aastat tagasi kirja pandud mõte mõjub tänapäeval üllatavalt ajakohaselt. Kui eesti kirjandusest peaks otsima praeguse rohepöörde maskotti, siis Kunksmoor sobiks suurepäraselt. Oma loodusravi, lindude pigist päästmise ja merelahe puhastamisega, samuti retkega Ida-Virumaa tuhamägede vahele, mis õnnetult korstnas lõppes, mõtles tema roheliselt juba siis, kui ühiskond neist teemadest veel üsna vähe rääkis.

Kindlasti on keegi, kes ütleb nüüd, et eks seda „Kunksmoori" ole juba teatris nähtud ka. Tõsi, „Kunksmoor" on olnud populaarne ka teatrilavadel, aga me ei tohi unustada, et selles vanuses teatripublik uueneb kõige kiiremini ja juba paari aastaga kasvab õigesse teatriikka täiesti uus noor publik, kes on ju ka väärt oma „Kunksmoori"!

Trump tagataskus

TEKST VIRGE RATASEPP
FOTOD RASMUS KULL

Vanemuise teatri balletiartist **Miriam Ortega Paz**, sümfooniaorkestri metsasarvemängija **Richard Tamra** ja tšellist **Lauri Sõõro** on pühendunud artistid lavalaudadel või orkestriaugus. Oma praeguse töö kõrva tõdevad nad ühest suust, et hea on omada veel mõnda trumpi tagataskus. Selleks on nad ette võtnud õpingud, mis pakuvad ametialast väljakutset väljaspool kultuurivaldkonda.

Kui nüüd kerkis mõttesse murepilv ja nägemus, et nende koht orkestris või balletitrupis saab peagi asendatud, siis muretsemiseks pole põhjust. Oma õpinguid avavad artistid ei jäta Vanemuise teatri publikut niipea. Praegu on esiplaanil ikka pillimäng ja tantsukunst.

Miriam, ballett ja psühholoogia

Vanemuise balletiartisti Miriam Ortega Pazi elu on laia geograafilise haardega. Kesk-Ameerikast Panamast pärit naine õpib Valencia ülikoolis Hispaanias. Haaret ja rahvusvahelisust laiendab ka Miriami abielu, sest abikaasa, samuti balletitrupis tantsiva Giorgi Koridze juured on Gruusias.

Psühholoogia ja kõrghariduse omandamine on Miriamit alati huvitanud. Sügavat huvi tunneb ta inimaju uurimise vastu. Huvipakkuv on ka keskkonna mõju inimestevahelisele käitumisele ja suhetele. Tema soov oli õppida just Euroopa ülikoolis. Nii uuris ta ülikoolide edetabeleid ja õppekavu ning leidis enda jaoks Valencia ülikooli. Selle kasuks rääkis ka täielikult veebipõhine kraadiõpe, mida saab läbida endale sobivas kohas. „Minu arvutis on Valencia ülikooli erakordsed õppejõud, see on hämmastav," on Miriam õnnelik.

Praegu on Miriamil käsil teine kursus. Nüüdseks on ta ka e-õppega rohkem sina peale saanud. „Mul võttis aega, enne kui sain selgeks nipid, mis aitasid veebis tõhusamalt kohal olla," ütleb ta.

Kõige keerulisem ülesanne on e-õppe puhul keskendumine. Eriti kodustes tingimustes, kus taustal igapäevaelu loomulik müra. Keeruline on ka siis, kui püüad pärast pikka tööpäeva ja etendust õppetööga sammu pidada. „Aja planeerimine on siinkohal väga vajalik. Samuti on abiks, et õppejõududega saab loengus või individuaalsete kohtumiste teel üks ühele suhelda. See hoiab virtuaalmaailmas inimsuhteid elus," lausub Miriam.

Äsja väikese lapse kõrvalt tööle naasnud Miriami sõnul on teise elukutse omandamine väljakutseid pakkuv. Samas mõistab ta, et muutuvas maailmas on elukestev õpe vajalik. „Mida rohkem oskusi meil on, seda paremini lahendame igapäevaseid ülesandeid. Balletiartisti karjäär ei ole väga pikk, seega on hea, kui tagataskus on kindlad töövahendid, millega pärast lavakarjääri jätkata," räägib ta.

Õpingute, töö- ja pereelu ühildamine ning planeerimine on raske, aga rahuldust pakkuv protsess. Kõik valdkonnad on nõudlikud ning eeldavad temalt parimat. „Oma aega planeerides olen mõningatest halbadest harjumustest lahti saanud. Näen, kuidas selle protsessi käigus on sündinud parem versioon minust ja minu harjumustest," ütleb Miriam.

Kõige stressirohkemad on Miriamil semestrite lõpud. Ees ootavad intensiivsed ajad toovad mõtteisse mured ja ärevuse. „Varem olin perfektsionist, nüüd usun rohkem järjepidevusse, mis viib eduni. See teadmine ja kaastundlik käitumine enda suhtes hoiab mind rasketel aegadel ree peal. Vähetähtis ei ole ka lähedaste tugi. Minu suurimad toetajad ja motivatsiooniallikad on mu abikaasa ja poeg," avaldab Miriam.

Miriam näeb balletil ja psühholoogial palju ühist. Töötavad mõlemad ju isiklike emotsioonide ja isiksuste ehk rollidega. „Kellegi isiklike kogemustega töötamine toob mõlemal juhul esile ka enda mälestusi ja traumasid," tõdeb ta. Inimaju tundmine õpetab nendega aga iseseisvalt toime tulema. Nõnda täiustab psühholoogia ka tema praegust elukutset.

Richard, metsasarv ja hambaarstiteadus

Nii meditsiin kui ka muusika on Vanemuise sümfooniaorkestri metsasarvemängijat Richard Tamrat paelunud kogu elu. Tihedam side meditsiiniga sai alguse aga pärast gümnaasiumi lõpetamist. Kaitsevägi koolitas temast parameediku. Sellele järgnes neli aastat õendusõpinguid Tartu tervishoiukõrgkoolis, mis lõppesid 2021. aasta veebruaris. Õendusõpingute ajal alustas ta 2020. aasta sügisel õpinguid ka Tartu ülikooli hambaarstiteaduse instituudis.

Richardi õendusõpingute sisse jäi periood, mil meditsiinivaldkonna üliõpilastega mehitati haiglate COVIDi osakondi. „Pärast intensiivravipraktikat pakuti mullegi Tartu ülikooli kliinikumis õe ametikohta. Alustasin tööd esimeses intensiivraviosakonnas 2020. aasta kevadel. Koroonahaiged olid siis teises intensiivraviosakonnas. Ühel hetkel muutus ka meie osakond COVIDi osakonnaks. See toimis nii pea pool aastat. Kokkuvõttes nägin seal kõikvõimalikke diagnoose ja haigusjuhtumeid," meenutab Richard väärtuslikku erialast kogemust.

Nüüdseks on tal õendusdiplom taskus ning tänavu sügisel ootab ees hambaarstiteaduse neljas kursus. Selle kõige kõrvalt on ta mänginud Vanemuise teatri sümfooniaorkestris, seda juba gümnaasiumiajast alates. „Meditsiin on valdkond, millega tahan end kogu eluks siduda. Pärast õpinguid näen end hambaarstina töötamas. Õpingute kõrvalt Vanemuises töötamine on aga elule palju juurde andnud. See on hoidnud mu vaimu värske ning laiendanud silmaringi," räägib ta.

Vanemuises on Richardit hoidnud töö mitmekülgsus. „Iga nädal on erisugune. Ühel nädalal aitame välja tuua lastemuusikali, teisel mängime nelja päeva jooksul kolme erinevat ooperit ja balletti ning kolmandal algavad proovid uue ooperilavastusega. Samuti hoiab mind siin kollektiiv. Ühe maja katuse all on nii palju erineva tausta ja iseloomuga inimesi. Kõik see teeb ainult rõõmu," jagab Richard oma kogemust.

Orkestrant ei salga, et kahes nõudlikus paralleelmaailmas tegutseda on keeruline ja pingeline. „Et kõik klappima saaks, tuleb mõelda semester ehk pool hooaega ette. See planeerimine on nagu legoklotside sättimine. Suurepärase tulemuse saamiseks tuleb iga klots saada oma kohale," tõdeb ta.

Siinkohal ütleb Richard tänusõnad Vanemuise kollektiivile, eriti metsasarverühma mängijatele, kes on alati toetavad ja vastutulelikud. Keeruliseks kipub minema siis, kui Vanemuises seisab ees esietendus või mõni eriprojekt. Siis tuleb orkestrantidel järjestikku päevi olla nii hommikul kui ka õhtul proovides.

„Hommikuti on mul praktikumid. Sealt ei saa naljalt puududa, sest lisaks õpingukaaslastele ootab ravitoolis oma protseduure ka patsient. Kui kõike klappima ei saa, võtan raske südamega õppepuhkust. Teinekord leian endale hommikusse proovi asendaja ja osalen vaid õhtuses proovis. Vahel õnnestub ülikoolis õppejõududega läbi rääkida, et teha praktikume või seminare teisel ajal. Nende tagasiside on seni olnud positiivne ja kiitev, et tegelen mitme huvitava erialaga korraga," räägib Richard.

Keerulistel hetkedel, kui aeg jookseb umbsõlme ja tähtajad on ukse ees, mõtleb Richard sellele, miks ta on mõlemasse erialasse nii kiindunud. „Muusikal ja hambaarstiteadusel on küllaltki palju ühiseid jooni, mis hoiavad sihti silme ees. Mõlemas tuleb olla täpne, loominguline, kohusetundlik, keskendunud, suuta näha suuremat pilti. Kui teha asju suure armastusega, on ka lõpptulemus suurepärane," ütleb Richard.

Ühisosa on ka inimestel. Võib ju igaüks meist, kes kord Vanemuise teatri- või kontserdisaalis sümfoonilist muusikat nautinud, järgmisel hetkel hambaravitoolis istuda. On turvaline teada, et Richard Tamra on tulevikus meid seal tooli kõrval ootamas. „Kui õpingud on lõppenud, võtan soovi avaldavaid vanemuislasi hea meelega vastu juba hambaravitoolis," muheleb orkestrant.

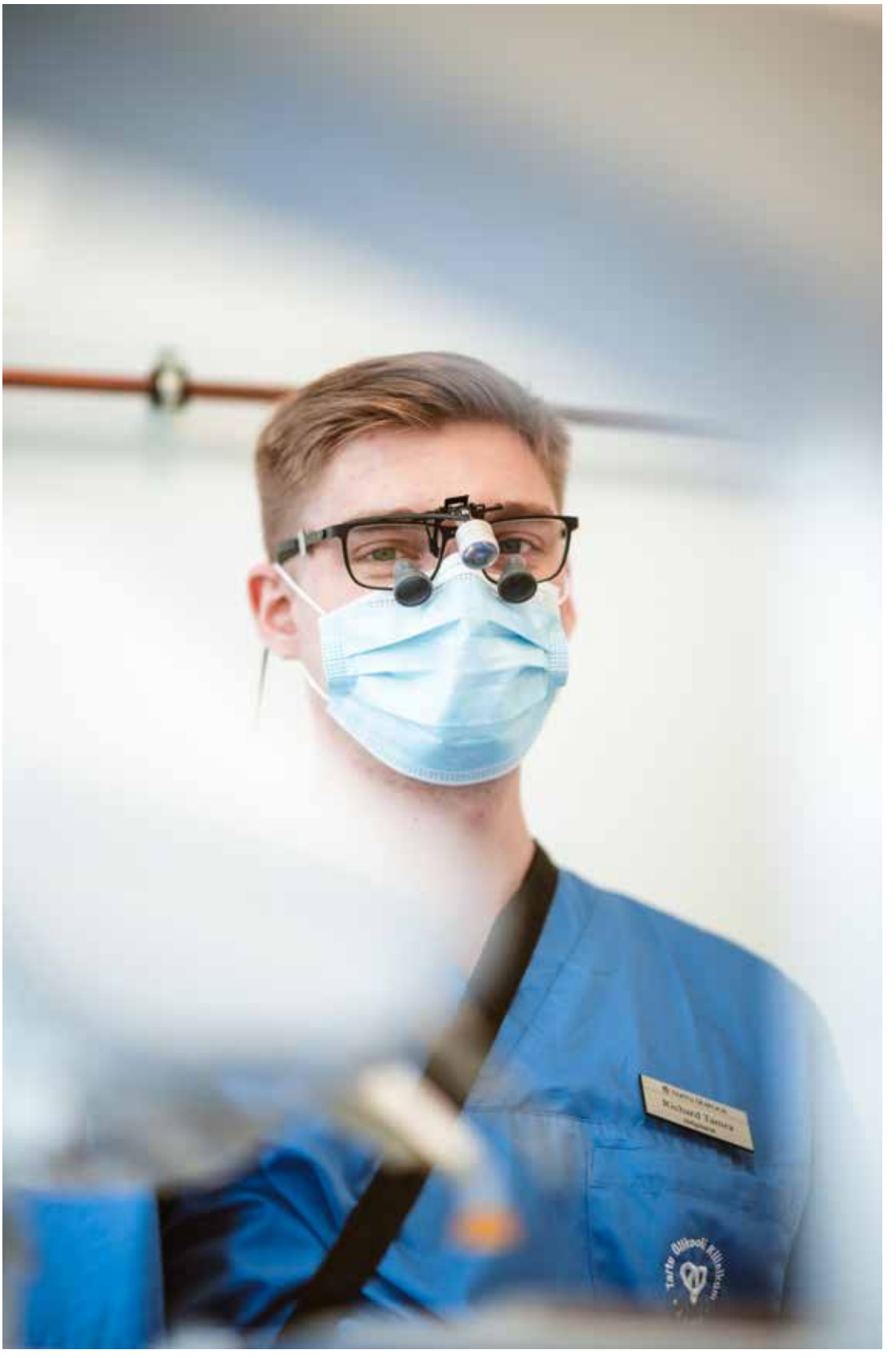

Lauri, tšello ja IT

Oma tšelloga kontserdilavadel orkestri esireas istuv Lauri Sõõro ei ole publikule kindlasti märkamatuks jäänud. Vähem teada on fakt, et lisaks tšellole mänglevad tema sõrmed kergelt ka arvutiklaviatuuril. „Arvutiekraani põrnitsemine on minu *back-up*-variant juhuks, kui tšello peab mingil põhjusel toanurka seisma jääma," ütleb Vanemuise sümfooniaorkestri tšellorühma kontsertmeister, tšellist Lauri.

Lauri sõnul on elu suunanud teda sujuvalt, eneselegi märkamatult muusika poole. „Olen üldiselt väga kehv ajaplaneerija ja mugavustsoonist ma naljalt ei välju. Seepärast olen lasknud ennast voolul kanda," avaldab ta. Elu plaanide vastu me aga ei saa ning asjaolude kokkulangemine tõi Lauri muusikukarjääri kõrvale ka teise ala – infotehnoloogia.

Tarkvaraarendus köitis tema tähelepanu juba enam kui 20 aastat tagasi. Huvi süvendas vajadus teha end artistina klientidele nähtavaks. Kiindumusest graafilise disaini ja koodikirjutamise vastu nokitses ta valmis oma esimese kodulehe. Veebikodu sai lausa nii hea, et Lauri kui tarkvaraarendaja vastu hakkasid huvi tundma ka teised. See andis enesekindlust võimaliku teise karjääri ülesehitamiseks. „Üldiselt ma ei mõelnud siis ega mõtle ka praegu niivõrd töö, kuivõrd uute kogemuste ja väljakutsete peale, millega oma elu võimalikult põnevaks värvida," tõdeb Lauri.

Tookord jäi tema IT-karjäär aga sinnapaika. Tööelu võttis üle muusika, mis on tema hinge alati kõige heledamalt helisema pannud. Seda hetkeni, mil pandeemia pani kultuurielu pausile. Piirangute ja vähenenud töökoormuse tõttu hakkas Lauril siht silme eest kaduma. „Mõtlesin, kuidas olla üle sellest maailma tabanud hullusest. Siis sähvatas kunagine tõmme infotehnoloogia poole. See on ju valdkond, mida saab viljeleda sõltumata asukohast ja ajast," arutleb Lauri.

Mõttest kinni haaranud, suundus ta noorem-tarkvaraarendaja kursusele. Praktikani ta seal siiski ei jõudnud. 2022. aasta kevadsuvel sai kontserditegevus taas uue hingamise, ajaplaneerimine muutus kriitilisemaks ning Lauri tähelepanu koondus taas peamisele kutsumusele ehk tšellomängule.

Tol hetkel mõistis tšellist, et ta ei soovigi suuri muutusi oma tööelus. Oli selle põhjuseks siis soovimatus murda harjumusmustreid, pelgus väljuda mugavustsoonist või tahe realiseerida end võimetekohaselt ühel alal. „Tundsin, et ITga süvitsi tegelemine ei edene piisavalt kiirelt. Kipun võrdlusmomenti looma ikka oma põhierialaga, mille murekohti olen suuteline une pealt lahendama. Vähemalt ma tean, millisest nööriotsast umbsõlme harutama hakata," räägib Lauri. Kuigi tookord jäi jälle peale muusika, ei välista Lauri, et ühel eluhetkel leiab ta end taas klaviatuuri taga koodi kirjutamas.

„IT juures köidab mind see, mis pillimängu juures puudu jääb. Visuaalne aspekt, et midagi on valmis saanud ja see töötab. Ilmselt sobib see tasakaalustama ka minu erinevate ajupoolkerade rakendamist," muheleb Lauri. Nimelt läheb pillimängus rohkem vaja paremat ajupoolkera.

Kahe eriala ühisosana näeb tšellist teel olemist. „Pillimäng, eelkõige etendustel ja kontsertidel, on teisiti tajutav, kordumatu ja ühekordne emotsioon. Klaviatuuri taga istudes saad kõike parandada, uuesti luua ja ümber teha. Mõlema puhul on minu jaoks oluline protsessi lõpus saadav positiivne tagasiside ja teadmine, et tulemus kõnetab teisi," mõtiskleb tšellist.

Isegi kui kõik mõtted ei teostu, soovitab Lauri Sõõro uute ideede ja eneseteostusvõimalustega kaasa minna. „Alati on parem avastada enda jaoks uus hobi, elukutse või saada kinnitust, et unistus ei osutunudki nii roosiliseks, kui jätta realiseerimata idee elu lõpuni meelerahu rikkuma. Võitjaks ja kogemuse võrra rikkamaks saad igal juhul," kinnitab Lauri oma kogemusele tuginedes.

Nõudlik kolmnurk: teater, eneseteostus ja emadus

TEKST VIRGE RATASEPP
FOTOD RASMUS KULL

Vanemuise teater on täis armastust. Siinne lavaelu ja loometöö on pannud aluse arvukatele paarisuhetele, millest on kasvanud välja perekonnad. Möödunud hooaeg tõi Vanemuise teatri lavale ja orkestrisse tagasi mitmeid naisartiste, kelle karjääri oli pannud pausile oodatud elusündmus – lapse sünd. Kuigi iga naise ja pere lugu on erinev, on neis omajagu sarnasust, mida looritab tänutunne.

Vanemuise balletitrupi esisolist **Raminta Rudžionytė-Jordan** ning Vanemuise sümfooniaorkestri flöödimängija **Marion Strandberg** jagavad oma kogemusi, kuidas neil õnnestus emaks olemise kõrvalt naasta armastatud elukutse juurde ning leida tasakaal töö- ja pereelu vahel.

Füüsiline töö ja võitluslik iseloom

Balletisolist Raminta Rudžionytė-Jordani ja tema abikaasa, Vanemuise balletiartisti Matthew James Jordani esiklaps sündis Raminta karjääri kõrghetkel. Lapsehoolduspuhkusele jäämise ajaks oli ta Vanemuise laval tantsinud 14 aastat ning vahetult enne tunnustati teda Eesti Teatriliidu balletiauhinnaga.

Balletiartisti elukutse on üsna habras ja ajutine – see kestab vaid paarkümmend aastat. Kogu karjääri pikkust arvestades leiab Raminta, et kaks hooaega lapsehoolduspuhkusel viibimist on liiga pikk periood. Artistina naastakse küll samasse teatrisse ja kollektiivi, aga hoopis teises füüsilises kehas ja vaimus.

„Balletiartistidele on seatud väga kõrged standardid. Ma ei olnud kindel, kui kiirelt ja mis vormis ma lavale naasen. Enne sünnitust arvasin, et olen paari kuu pärast füüsiliselt taastunud, alustan treeninguid ning pool aastat hiljem olen tagasi laval," meenutab Raminta. See ei läinud kaugeltki nii.

„Kogu vaimne ja füüsiline taastumine võttis palju rohkem aega. Paratamatult mõtlesin ka sellele, et keegi pole asendamatu – kui ma ei suuda standardeid täita, tulevad noored andekad artistid peale. Tundsin suurt vastutust, et naasta tööle parima versioonina iseendast. See polnud kerge missioon. See nõudis toona ja nõuab siiani palju füüsilist tööd ja võitluslikku iseloomu," räägib Raminta.

Raminta: Enne sünnitust arvasin, et olen paari kuu pärast füüsiliselt taastunud. See ei läinud kaugeltki nii.

Balletiperekond: Raminta Rudžionytė-Jordan, Matthew James Jordan ja Gabriele Jordan.

Perekond Strandbergi näeb sageli Vanemuise teatris viiekesi liikumas – Marion, Elisabeth, Emmanuel, Priit ja Georg.

Marion: Meie erialadel on pigem levinud tendents, et kui sa ei harjuta, tabab sind alateadvuses suur süümepiin.

Süümepiinad

Marioni viis oma tulevase abikaasa, draamanäitleja Priit Strandbergiga kokku koorilaul. Mõlema kirg muusika ja kultuuri vastu on nad nüüdseks toonud tööle ühise katuse alla. Suur perekond on alati olnud Strandbergide unistus ja nii on nende peres kasvamas kolm last. Esimene neist sündis veel enne, kui Marionist sai vanemuislane. Seoses lapsehoolduspuhkusega on Marion orkestranditööst eemal olnud umbes kolm aastat, kuid koroonapandeemia pikendas seda veelgi.

Nii Marion kui Raminta on ühel meelel, et nende karjäärivalikuga käib kaasas pidev eneseteostus: oma füüsilise ja vaimse vormi järjepidev arendamine.

„Paraku on see meie erialadel pigem levinud tendents, et kui sa ei harjuta, tabab sind alateadvuses suur süümepiin. Sellest tundest üle olemine on tõeline mentaalne väljakutse. Väikeste lastega kodus olles oli oluline endale aru anda, et beebiiga kestab vaid aasta ning hiljem seda imelist elu algust uuesti ei näe ega koge," tõdeb Marion.

Orkestrandi eeliseks balletisolisti ees oli võimalus laste kõrvalt aeg-ajalt orkestris või ansamblites mängida. Eriti tihedalt sattus Marion teatrisse viimase lapsehoolduspuhkuse ajal, kui koroonast tingituna oli kiirelt vaja asendada haigestunud kolleegi. Lapsehoolduspuhkuste ajal aitas pillimänguvormi hoida vajaduspõhine harjutamine kodus, aga ka väike töökoormus Heino Elleri muusikakooli flöödiõpetajana. Samal ajal treenis Raminta end pilatese, jooga ja meditatsiooniga, andes endale aega sünnituseelse vormi taastamiseks.

„Mul läks kaua, enne kui tundsin, et mu keha kuulub jälle mulle. Kuna ootasime oma tütart väga, olin psühholoogiliselt temasse väga kiindunud. Tundsin, et olen kogu tema maailm ja vastupidi. Pidin uuesti õppima iseendale mõtlema ja laskma lahti süütundest, et iseendale võetud aeg ei tee minust isekat ema," räägib Raminta.

Esimesed töömõtted

Pärast lapse sündi läks Ramintal aega aasta ja kaks kuud, kuni ta tundis taas soovi end lavalaudadel teostada. „Lasin ajal teha oma töö, toetusin perele ja küsisin abi ka psühholoogilt. Ühel hetkel hakkas kõik iseenesest liikuma. Tundsin, et olen uuteks väljakutseteks valmis. Samas hirmutas teadmatus, kuidas teha esimesi samme tasakaalustatud pere- ja teatrielu vahel."

Marion tõdes, et emapalga saamise ajal pooleteise aasta jooksul ei olnud tal ühegi lapsega tunnet, et on valmis täistööajaga tööle naasma. Seda just lapse küpsust arvestades. „Emapalga mõttes on Eestis asjad väga head. Kui emapalka makstaks aga pikemalt, ei tuleks ilmselt paljud naised pooleteiseaastase lapse kõrvalt tagasi tööle. Isegi kui üheaastane tundub vaikselt inimeseks saavat, tuleb enne tööle naasmist võtta ette lastehoidu harjutamise aeg. See on minu meelest üks esimesi tõelisi lapsest lahtilaskmise proovikive," arutleb orkestrant.

Raminta: Perena tuleb meil teha palju kompromisse, et kõigil saaksid täidetud ka oma isiklikud eesmärgid.

Lapsed naudivad teatrit

Sarnaselt paljude teiste noorte teatriperedega on nii Strandbergide kui ka Jordanite jaoks vajadusel koos lastega teatris tööl käimine elu loomulik osa. Strandbergide pere lapsed on oodatud külalised nii draamalavastuste proovides kui ka etenduste ajal etteaste ooteruumis. „Orkestriproovis vaikselt istumiseks on nad kahjuks veel liiga väikesed," tõdeb Marion.

Jordanite peretütar käib enamasti ema ja isaga kaasas päevases balletitunnis. Aja jooksul on treeningusaalis ringi jooksvast marakratist kasvanud teadlik trennikaaslane kogu balletitrupile. Nii seisab väike tüdruk Raminta kõrval balletikäsipuu ääres ja püüab jäljendada kõike, mida ema ees teeb.

„Ta naudib klassikalist muusikat ja inimesi enda ümber. Teatris kasvamine on tema jaoks maagiline seiklus. Mul on ääretult hea meel, et saame perena Vanemuises töötada ning et laps saab tunda selle lummavat võlu ja inimeste lõputut armastust juba oma esimesest eluaastast. Ta on üheaegselt nii meie kui ka teatri laps," mõtiskleb Raminta.

Teatritöö eripära

Töö teatris on eripärase graafikuga. Enamasti toimuvad etendused ja kontserdid, sageli ka päeva teine proov just õhtutundidel. „Väga paljudel artistidel on praegu väikesed lapsed, kes kasutaksid meeleldi õhtust lastehoiuvõimalust teatris," paneb Marion mulda ideeseemne, mis kergendaks paljude noorte perede elukorraldust.

Raminta sõnul on töö teatris ühelt poolt rangelt paigas, teisalt aga paindlik. „Kui ühel nädalal on su graafik täis pikki päevi, siis järgmise nädala treeningud ja mängukava annavad piisavalt puhkust ja vaba aega. See vaba aeg tuleb perekonnas jagada, et nii mina kui Matthew saaksime lisaks pere ajale planeerida ka isiklikku aega. Kindel on, et perena tuleb meil teha palju kompromisse, et kõigil saaksid täidetud ka oma isiklikud eesmärgid."

Marioni sõnul on eriti kurvad need hetked, kui ühte nädalasse satub mitmeid õhtuid, mil nad peavad Priiduga mõlemad tööl olema. „Kurvad on ka need hetked, kui oleme vaheldumisi õhtuti tööl. Siis ei saa terve pere kunagi koos olla. Teisalt on ülitore perena teatris kohtuda, koos lõunatada, lastel juuksuris käia ja muidu aega veeta. Kõik võiks ideaalis kuidagi tasakaalus olla, aga seda loodavad ju tegelikult kõik inimesed igasugustel töökohtadel," räägib Marion.

Tugivõrgustik

Pere- ja tööelu tasakaalu aitavad mõlema pere puhul hoida nii lapsehoidjad, lähemad sõbrad kui ka kolleegid. Strandbergide tugivõrgustikku kuuluvad ennekõike Harjumaal elavad Priidu vanemad ning tema õe ja venna pere. „Harjumaal käies leiame alati kellegi, kes lapsi vaatab. Tartus on meie põhiliseks tugivõrgustikuks hoidjad, kes sattusid meie juurde suure ja õnneliku juhuse tahtel. Nüüdseks on neist saanud meie sõbrad, peaaegu isegi perekonnaliikmed," rõõmustab Marion.

Samal ajal kui Raminta ja Matthew proovi teevad, tunneb Gabriele end proovisaalis mugavalt.

Marion: Ajaplaneerimine teatri- ja pereelu ühildamiseks on logistika meistriklass.

Perekond Stranberg.

Jordanid tunnistavad, et mitte-eestlastena tunnevad nad end siin sageli üksikuna. „Seda tunnet leevendavad küll sõbrad, aga ka Matthew' vanemad, kes paari aasta eest Eestisse kolisid. Ka minu vanemad käivad Tartus külas nii sageli kui saavad. Nii saame vajadusel õhtuste etenduste ajal, näiteks kui oleme koos „Luikede järve" laval, jätta lapse rahuliku südamega ööseks vanavanemate juurde," ütleb Raminta.

Balletisolistile on väga tähtis tunda lähedaste inimeste armastust ja toetust olukorras, kus kõik on uus. „Me anname endast alati parima, isegi kui selgub, et see parim teinekord ei toimi. Minu jaoks on tähtis olla mõistetud ja toetatud, eriti rasketel hetkedel. Väärtustame väga oma teatrisõpru, sest nad teavad täpselt, mis tööl toimub ja kuidas me toime tuleme. Sageli näevad nad võimalust meid ka aidata – oleme selle eest väga tänulikud," kõneleb Raminta.

Samas mõistab Raminta ka neid, kes seda toetust neile pakkuda ei suuda või ei taha. „Võibolla need inimesed ei ole oma elus veel selles etapis, et tahaks lapsi ja peret luua. Neil ongi raskem meiega samastuda, sest neil puudub see soov ja elukogemus."

Logistika meistriklass

Aega on kõigil ühepalju ning kunst seisneb selle planeerimises. Ajaplaneerimine teatri- ja pereelu ühildamiseks on Marioni sõnul logistika meistriklass. „Keegi peab alati millestki loobuma – ja see on normaalne. Vahel saavad ka lapsed vähem tähelepanu, aga proovime siis seda jälle mõnel teisel päeval mõne ägeda ettevõtmisega hüvitada. Iga tekkinud ajaauku tuleb näha kui võimalust midagi ära teha. Näiteks kui lasteaed algab kell 9 ja proov teatris kell 11, siis seal vahel on lausa kaks väärtuslikku tundi, mille veedame tihti trennis või arvutitööd tehes. Arvutitööd venivad paraku vahel ka öötundidesse. Eks oleneb, kellel tähtajad lähemal on," räägib Marion, kes on ühtlasi Jakobi Mäe teatristuudio juhataja.

Valmis tuleb olla ka ootamatuteks olukordadeks. Näiteks möödunud sügisel, kui Strandbergid läksid vastu erakordselt keerulise logistikaga päevale, murdis Marion hommikuses tennisetrennis jalaluu.

„Priidul olid sel päeval teatris proovid ja mina pidin õhtul ühel üritusel soologa esinema. Lapsed pidid olema lasteaias ning seejärel hoidjaga. Välja kujunes aga nii, et mina üritasin kodus šokist üle saada. Tänu teatri ja trupi mõistvale suhtumisele sai Priit proovidest vabaks ja sõidutas lapsed Viimsisse vanavanemate juurde. Rutiinsemas elus tuleb ka ette, et mõni laps jääb öösel haigeks ja teda ei saa hommikul lasteaeda viia. Siis loodame oma kallite hoidjate kiirreageerimisele. Hetkel on see toiminud, aga palvetame kogu aeg, et saaksime selle kõigega veel umbes kümme aastat hakkama, kuni lapsed on suuremad," nendib Marion.

Eesmärk on õnnelik pere

Kogu logistika kõrval tõdevad emad, kui oluline on kiires elutempos ja muutuvas graafikus planeerida aega perekonnale, et käia looduses, spaas, nädalalõpureisidel, kuulata laste mõttelende ja fantaasiaid ning koguda energiat kõigest sellest, mis pere õnnelikuks teeb.

Marion Strandbergi ja Raminta Rudžionytė-Jordani pere- ja tööelu ühildamise lood on väärt näited noorte teatriperede südikusest, ühest eluetapist teise liikumisest. Kui on usk, usaldus, toetus ja siht silme ees, saavad seljatatud ka kõige keerulisema logistikaga päevad ning vaimsed väljakutsed. Noorte emade kirg oma töö vastu peegeldub aga igast kontserdist ja etendusest, kus olenemata argipäeva keerukusest usaldatakse end täielikult loomingu rüppe.

On ju nii, Pierre Anthon? On ju nii?

Teatriarvustuste konkursi „Arukas arvustaja" võidutöö hooajast 2022/2023, mis vaatles lavastust "Mitte midagi"

JAANA SOMMERMANN
HUGO TREFFNERI GÜMNAASIUM

„Mitte millelgi pole tähtsust. Ma olen seda juba kaua aega teadnud. Nii et pole mõtet mitte midagi teha. Ma sain sellest just aru," väidab Taani koolipoiss Pierre Anthon, kes ühel heal päeval ploomipuu otsa ronib ja keeldub sealt alla tulemast. Poisi klassikaaslased ei taha temaga kuidagi nõustuda ning otsustavad, et peavad poisi maksu mis maksab puu otsast alla saama. Selleks hakkavad nad usinasti koguma Tähendust, kuid lapselik tung sõbrale n-ö ära teha võtab üsna ruttu julma pöörde, kui mängust saab kinnisidee üksteisele haiget teha.

Olles lavastusest head kuulnud, ei tundunud see mulle tüüpilise n-ö noortekana, kuigi kirjelduse järgi võiks seda justkui järeldada. Noortekate põhiidee on just noortele selgeks teha, milline käitumine on aktsepteeritav ja milline mitte, mis on õige ja mis on vale. Alati on sellistes lugudes kannatajad ja kannatuste põhjustajad, kellest „halb" osapool saab karistada ning „hea" elab õnnelikult elupäevade lõpuni. Kuigi „Mitte midagi" võiks ka selle katusmõiste alla kuuluda, erines ta teistest sarnastest lavastusest paari lihtsa asjaolu tõttu – keskmes ei olnud mitte moraali lugemine, vaid tunnete väljendamine. Ühtki tegelast ei seatud halba valgusesse, ükskõik kui moraalselt valesti ta ka käitunud poleks. Tähelepanu ei pööratud ka mitte nii väga tegudele endile, vaid tegelaste sisetegevusele ja emotsioonidele pärast kordasaadetut. See kõik jättis vaatajale väga palju ruumi mõtestamiseks.

Tegelemine tugevate emotsioonidega on alati olnud keeruline. Veelgi keerulisem on neid emotsioone laval realistlikult edasi anda, kuid antud tükis said näitlejad selle ülesandega väga

Kuni selle hetkeni oli tegelastel Tähendus olemas. Tähendus oli lihtsalt tunne või emotsioon, mis seostus nende esemete ja mälestustega. Loobudes mälestustest ei tekitatud mitte Tähendust, vaid mõrvati tunded.

hästi hakkama. Kui tüki alguses oli tajuda lapselikku naiivsust, olid tegelased lõpustseenideks kui üleöö mitu aastat vananenud. Näiteks Ursula-Marie (Maarja Johanna Mägi) tegelaskuju – publik nägi, kuidas armas vaikne koolitüdruk järk-järgult vaimselt puruneb. Stseen, kus Mägi enda hinge seest karjub, pani lausa ihukarvad tõusma. Ühest küljest tulenes see karakterile kaasa elamisest, kuid teisest küljest ka üllatusest, et Ursula-Marie nii valjut häält teha suudab. Sarnane liin jooksis läbi ka Frederikust (Jaanus Tepomees) – üdini heast ja kuulekast poisist sai lõpuks see, kes kaaslastele kõige karmimaid ülesandeid jagas. Kuigi mulle tohutult meeldis, kui silmnähtavalt palju tööd näitlejad oma tegelaskujudega olid teinud, ei olnud kõik situatsioonid väga usutavad. Mitte kuidagi ei suutnud ma uskuda, et tegu peaks olema seitsmenda klassi õpilastega. Nii tegelaste käitumismaneer kui ka välimus meenutasid pigem abituriente. Samuti võiksin nuriseda laulu üle, mis tüki teises pooles esitati, sest koosseisu inglise keele hääldusest oli keeruline aru saada.

Lavastaja Johan Elm on ühes intervjuus öelnud, et me oskame väga harva tähele panna elumuutvaid hetki, ise veel nendes hetkedes olles, aga kui võtta ette kellegi teise lugu, on see võimalus olemas. Mind intrigeeris väga, kuidas Elm oli seda mõtet järgides publiku tüki „sisse lavastanud“. Pealtvaatajad täitsid tükis mitmeid rolle: klassitäis õpilasi, suvalised möödujad tänaval, Frederiku naabrid ja isegi Pierre Anthon (Johan Elm) ploomipuu otsas. Eriti huvitav oligi just Pierre Anthoni tegelaskuju, sest kohati ei olnud tajutav, kas tema on üks meie seast või oleme meie kõik tema. Väga oluline roll oli sellise emotsiooni tekitamisel lavaruumil. Nimelt olid kõik sündmused paigutatud ruumi keskele, mis võimaldas lava kolmest küljest näha. Lavakujunduses avaldas muljet ka see, kui tehniliselt kõik läbi oli mõeldud. Lihtsate liigutustega kujunesid siledast pinnast lauad, panipaigad ja isegi rist.

Oleks Pierre Anthon puu otsast alla tulnud, oleks lugu lõppenud esimese kotitäie asjadega, mis lava keskele kokku kuhjati. Siis oli sellel kõigel veel tähendus. Tähendus seisneski ühises eesmärgis. Kuid „oleks“ on üks väga paha poiss. The point of no return jõudis kätte siis, kui värviline kuhi suvalisi esemeid topiti musta kotti ja asetati teiste süsimustade asjade juurde tegevustiku taustale. Kuni selle hetkeni oli tegelastel Tähendus olemas. Tähendus oli lihtsalt tunne või emotsioon, mis seostus nende esemete ja mälestustega. Loobudes mälestustest ei tekitatud mitte Tähendust, vaid mõrvati tunded. Siiski saavutasid tegelased oma eesmärgi – nad said Pierre Anthoni puu otsast alla. Ja kas pole mitte iroonilline, et kõik ei juhtunud mitte tänu Tähendusele, vaid Tähendusetusele? Pierre Anthon tuli alla pärast seda, kui tegelased olid oma sära kaotanud, kui kogu Tähendus oli kadunud, kui nad ei mõelnud enam poisi peale üldse.

Absoluutset tõde pole võimalik vägisi leida. Kui midagi liiga sügavalt mõtestada, kaob mõte hoopiski ära. Seega on kõrgeim teadmise vorm teadmatus. Tähendus ongi kõigel, millest me ei tea mitte midagi. „On ju nii, Pierre Anthon? On ju nii?“

Drama

Päikesepoisid
Leopoldstadt
Neljas õde
Lõpp
Antigone
Side
Prohvet ja idioot
Pisuhänd 2
Võrsed
Kirsiaed
Sada grammi taevasina
Mägede iluduskuninganna
Tõrksa taltsutus
Kõik minu emast
Terror
Niskamäe naised
Kaalud
Mitte midagi
Naiste kool

Draamajuht Tiit Palu

Esietenduvad sügishooajal

Leopoldstadt
Päikesepoisid
Neljas õde

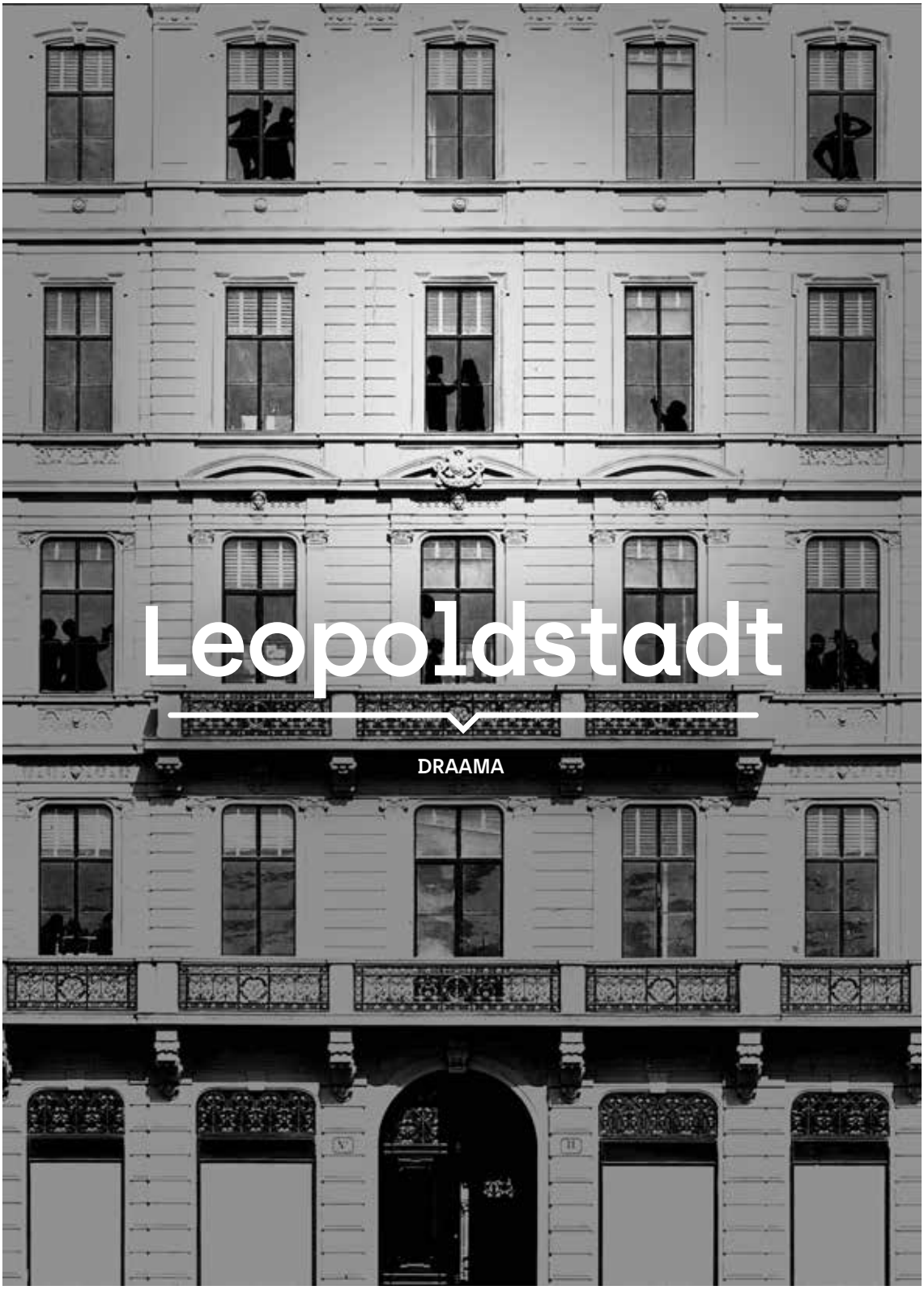

Leopoldstadt

DRAAMA

Leopoldstadt

Draama kahes vaatuses

Autor Tom Stoppard
Tõlkija Kalle Hein
Lavastaja Tiit Palu
Kunstnik Lilja Blumenfeld
Valguskunstnik Margus Vaigur (Endla)
Liikumisjuht Mare Tommingas
Muusikajuht Ele Sonn
Osades Külliki Saldre, Riho Kütsar, Maria Annus, Ragne Pekarev, Andres Mähar, Lena Barbara Luhse, Priit Strandberg, Maarja Johanna Mägi, Ken Rüütel, Linda Porkanen, Kärt Kull, Piret Laurimaa, Merle Jääger, Ele Sonn, Oskar Seeman, Helo Kaplinski, Kaarel Pogga, Margus Jaanovits, Helgur Rosental, Karol Kuntsel, Oskar Seeman, Jüri Lumiste, Gustav Nikopensius, Greg Värnomasing, Elisabeth Strandberg või Maria Timmusk, Oskar Hinn või Iti Marie Jõgi, Robin Mikkel, Elli Koidula Kull või Sonja Riimaa jt.

Aastal 1899 algava ja läbi viiekümne aasta kulgeva näidendi keskmes on Merzide perekonna kodu Viini kesklinnas Leopoldstadtis, mis 20. sajandi alguses oli rahvarohke juutide linnaosa. Näidend jälgib suurearvulise ja jõuka Merzide perekonna saatust läbi sõja, revolutsiooni, vaesumise, natsismi tõusu ja holokausti. See on panoraamne ajalooline draama, kus põimuvad inimsaatused, kired, armastus ja traagika.

Kaasaegse näitekirjanduse elava klassiku Tom Stoppardi uusim näidend on pooleldi autobiograafiline. Näidend esietendus 2020. aastal Londoni West Endis, 2022. aasta sügisel jõudis „Leopoldstadt“ lavale ka Broadwayl.

Esietendus 16. septembril 2023
Vanemuise suures majas

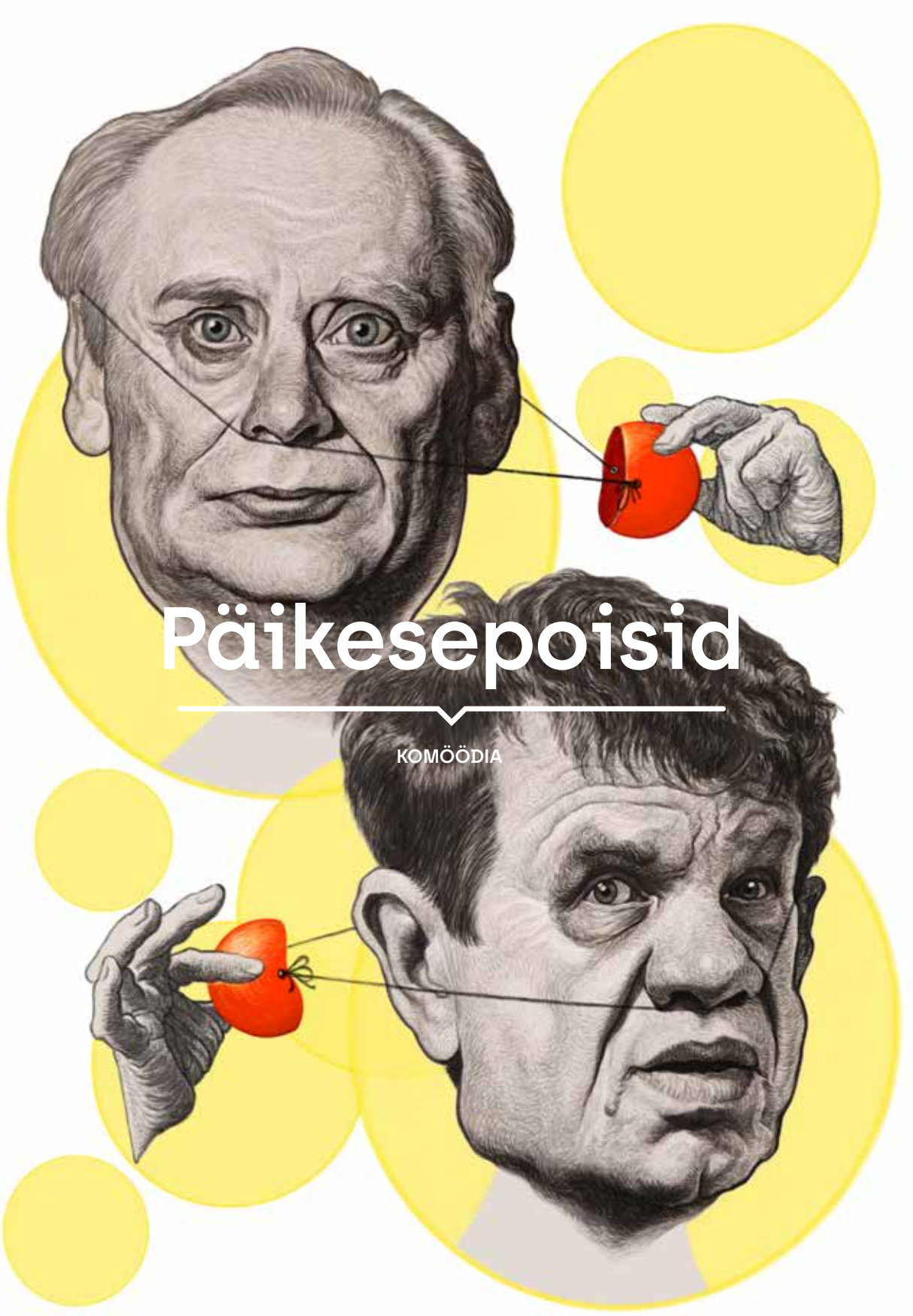

Päikesepoisid

KOMÖÖDIA

Päikesepoisid

Komöödia kahes vaatuses

Autor Neil Simon
Tõlkija Mihkel Mutt
Lavastaja Robert Annus
Kunstnik Liina Tepand
Valguskunstnik Margus Vaigur (Endla)
Muusikaline kujundaja Arno Tamm
Osades Hannes Kaljujärv, Aivar Tommingas, Veiko Porkanen, Marika Barabanštšikova, Aivar Kallaste, Iris Viru (külalisena), Martin Tikk (külalisena)

Kaks küpses keskeas meesnäitlejat plaanivad üle pikema aja üht oma leivanumbrit uuesti esitada. Nad on aastaid oma sketšidega vaimustanud publikut, kes pole osanud aimatagi, et lava taga on nende lemmikute suhted olnud täis pingeid, süüdistusi ja rivaalitsemist. On see naljakas? Traagiline? Inimlik?

Tuntud ameerika dramaturgi Neil Simoni särava dialoogiga näidend tegeleb teatrilegendidega, olles ka ise muutunud teatrilegendiks. 1972. aastal kirjutatud näidend jõudis kümme aastat hiljem ülimenukalt ka Eesti lavale, kus Jüri Järveti vastasmängijaiks olid vaheldumisi Eino Baskin ja Aarne Ükskülа, kes aastaid hiljem mängisid omakorda lavapartneritena sama lugu uuesti. Sõna „päikesepoiss” aga kodunes kiiresti ka eesti keeles.

Esietendus 30. septembril 2023 Vanemuise väikeses majas

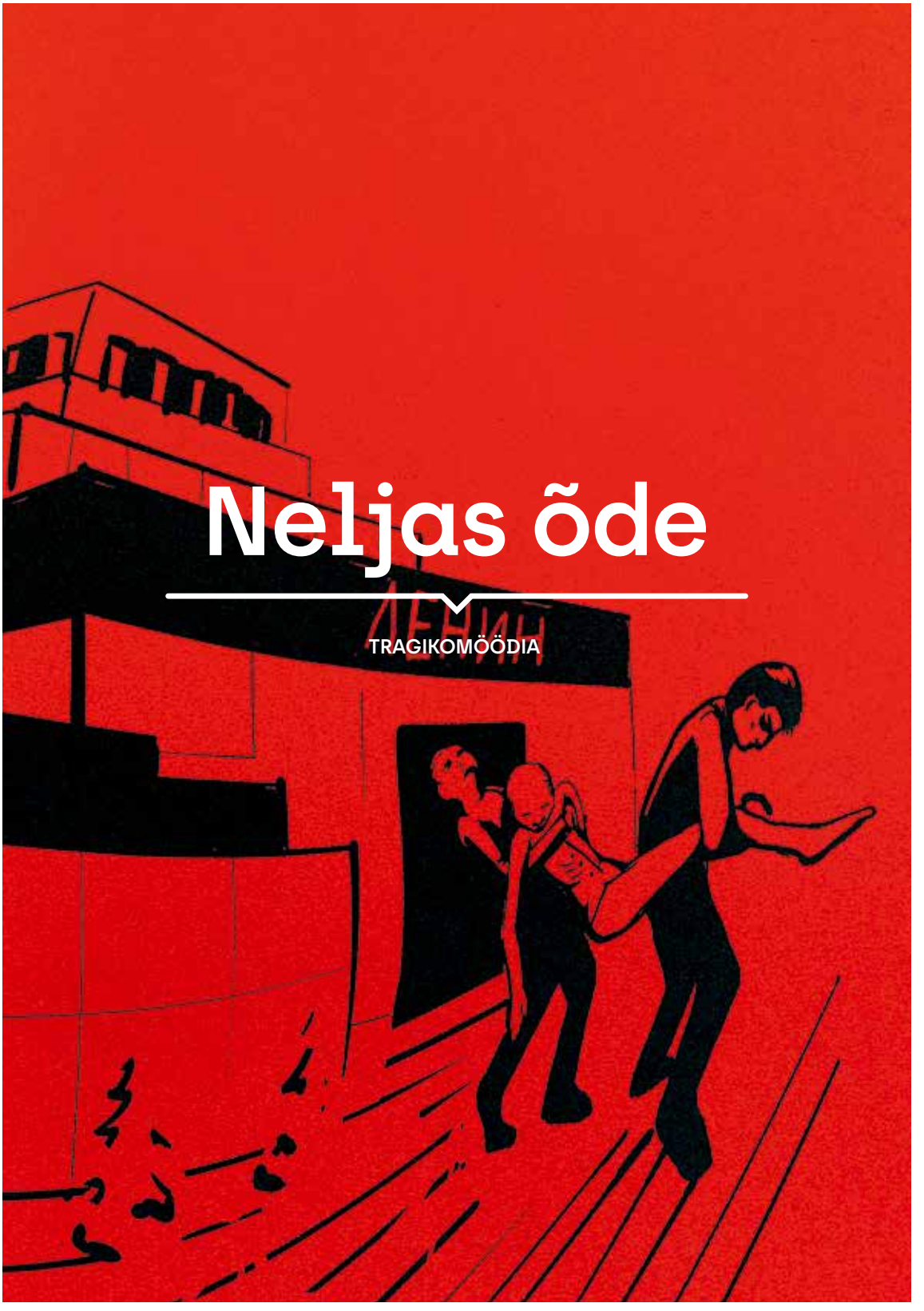

Neljas õde

TRAGIKOMÖÖDIA

Neljas õde

Tragikomöödia

Autor Janusz Glowacki
Tõlkija Hendrik Lindepuu
Lavastaja ja muusikaline kujundaja Stanislav Moissejev (Ukraina)
Stsenograaf Vladimir Karaševski (Ukraina)
Osades Marika Barabanštšikova, Maarja Johanna Mägi, Kärt Kull, Piret Laurimaa, Ken Rüütel, Riho Kütsar, Veiko Porkanen, Margus Jaanovits, Robert Annus, Jüri Lumiste, Andres Mähar, Meelis Hansing, Kaarel Kuusk (külalisena)

Poola ühe huvitavama dramaturgi Janusz Glowacki (1938–2017) näitemäng esitab võimaliku versiooni sellest, mis juhtus Tšehhovi kolme õega pärast seda, kui nad olid lõpuks Moskvasse jõudnud.

See Moskva pole aga enam Tšehhovi-aegne unistuste paik, vaid 1990ndate varakapitalismi tõmblustes vaevlev Venemaa metropol, kus eluvõõrad intelligendid seisavad vastamisi nahaalsete ärikate ja sulidega. Uue tõotatud maana kerkib nüüd Moskva asemel silme ette hoopis Hollywoodi filmitööstus, kuhu pääsemiseks näibki avanevat soodne võimalus. Absurdi ja groteski kalduv must komöödia räägib avaramas mõttes inimestest, kes ei suuda endale tunnistada, et nad elavad sootsiumis, mille aeg on lootusetult möödas.

Näidendi toob lavale ukraina tunnustatud lavastaja ja teatripedagoog Stanislav Moissejev, kes mitmeid aastaid töötas Kiievi Ivan Franko nimelise Rahvusteatri kunstilise juhina.

Esietendus 9. detsembril 2023 Vanemuise väikeses majas

Muusika

Turandot
Julius Caesar
Cyrano de Bergerac
Sipsik
Peeter ja Hunt
Kaubamaja
Põrgupõhja uus Vanapagan
Viini veri
Nunnad hoos
Hüljatud

Muusikajuht ja peadirigent Risto Joost

Esietendub sügishooajal

Julius Caesar

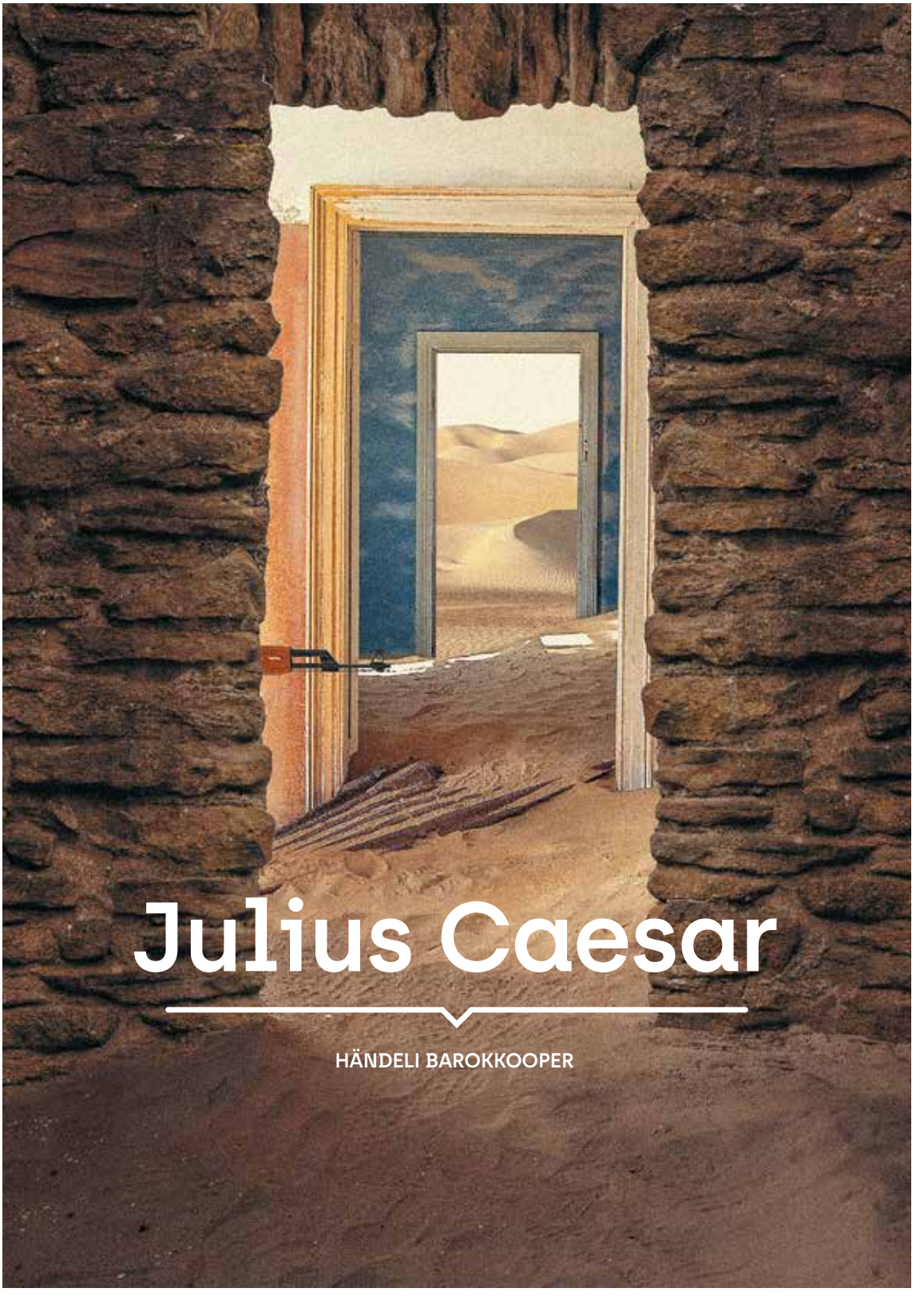

Julius Caesar

HÄNDELI BAROKKOOPER

Julius Caesar

Barokkooper

Helilooja Georg Friedrich Händel
Libretist Nicola Francesco Haym
Muusikajuht ja dirigent Risto Joost
Dirigendid Taavi Kull, Martin Sildos
Lavastaja Elmo Nüganen
Kunstnik Kristjan Suits (Tallinna Linnateater)
Kostüümikunstnik Kristine Pasternaka (Läti Rahvusooper)
Valguskunstnik Rene Liivamägi
Lavastaja assistent Merle Jalakas

Osades Martin Karu (külalisena) või Sandra Laagus (külalisena), Märt Jakobson (külalisena) või Kristjan Häggblom, Tuuri Dede (külalisena) või Karmen Puis, Oliver Kuusik (külalisena) või Rasmus Kull, Pirjo Jonas või Maria Listra (külalisena), Ivo Posti (külalisena) või Annaliisa Pillak (külalisena), Simo Breede või Taavi Tampuu (külalisena), Ka Bo Chan (külalisena) või Karis Trass (RO Estonia)

Vanemuise ooperikoor ja sümfooniaorkester

Võimas valitseja ja väepealik Julius Caesar on sõjaretkel Egiptusesse, kohtub seal 19-aastase Kleopatraga ning armub. Kleopatra, kes soovib saada Egiptuse valitsejaks, otsustab tema maad vallutama tulnud vaenlase võrgutada ja pääseda Caesari toel troonile. Plaan on täiuslik, aga seal on üks saatuslik viga: ta pole arvestanud armumisega. Keset sõda, intriige ja kaost puhkeb Kleopatra ja Caesari vahel armastus.

Georg Friedrich Händeli 1724. aastal Londonis esietendunud ooperit „Julius Caesar“ peetakse barokkooperi pärliks, mis on vastu pidanud ajaproovile ning jõuab tänapäeval tihti maailma suurte ooperimajade lavadele. Vanemuises esietendub „Julius Caesar“ esmakordselt.

Esituskeel: itaalia

Tablool: eesti, inglise

Esietendus 4. novembril 2023 Vanemuise väikeses majas

Konts

Vanemuise sümfooniaorkestri hooaja avakontsert

8. septembril kell 19
Vanemuise kontserdimajas koostöös Eesti Kontserdiga

9. septembril kell 19
Viimsi Artiumis

Tõnu Kõrvits „Tota pulchra es, amica mea“
Edward Elgar, Tšellokontsert e-moll, *op*. 85
Gustav Holst, seade Tauno Aints „Planeedid“

Solist Marcel Johannes Kits (tšello)
Dirigent Risto Joost
Vanemuise ooperikoor ja sümfooniaorkester

Ooperigala

8. detsembril kell 19
Vanemuise suures majas

Solistid Aile Asszonyi, Monika-Evelin Liiv
Dirigent Risto Joost
Vanemuise sümfooniaorkester

Vanemuise sümfooniaorkestri advendikontsert

17. detsembril kell 17
Tartu Pauluse kirikus

Dirigent Aleksandr Bražnik
Vanemuise ooperikoor ja sümfooniaorkester

serdid

Filmimuusika gala

12. jaanuaril kell 19
Vanemuise suures majas

13. jaanuaril kell 19
Vanemuise suures majas

18. jaanuaril kell 19
Põlva kultuuri- ja huvikeskuses

27. jaanuaril kell 17
Paide muusika- ja teatrimajas

28. jaanuaril kell 17
Viljandis Ugala teatris

Solistid Saara Pius, Koit Toome, Rasmus Kull, Simo Breede, Anna Šulitšenko (oboe)
Taustalauljad Siiri Koodres, Katrin Kapinus, Oliver Timmusk, Risto Orav
Konferansjee Rasmus Kull
Koreograaf Matthew James Jordan
Dirigent Martin Sildos
Vanemuise sümfooniaorkester ja bänd

VSO kontserdisari „Klassika“ – „Tormiloits“

14. märtsil kell 19
Pärnu kontserdimajas koostöös Eesti Kontserdiga

15. märtsil kell 19
Vanemuise kontserdimajas koostöös Eesti Kontserdiga

16. märtsil kell 19
Estonia kontserdisaalis koostöös Eesti Kontserdiga

Erkki-Sven Tüür „Tormiloits“
Einojuhani Rautavaara, Löökpillikontsert „Loitsud“
Igor Stravinski „Petruška“

Solist Heigo Rosin (löökpillid)
Dirigent Risto Joost
Vanemuise sümfooniaorkester

Vanemuise sümfooniaorkestri hooaja lõppkontsert

10. mail kell 19
Vanemuise kontserdimajas koostöös Eesti Kontserdiga

15. mail kell 19
Viimsi Artiumis

Ulla Krigul, Avamäng
Felix Mendelssohn, Viiulikontsert nr 2, e-moll, *op.* 64
Johannes Brahms, Sümfoonia nr 1, c-moll, *op.* 68

Solist Hans Christian Aavik (viiul)
Dirigent Risto Joost
Vanemuise ooperikoor ja sümfooniaorkester

Bett

Vihm detsembris
Tuhkvalge
kriis.ID
Romeo ja Julia
Pähklipureja ehk Imeline jõuluöö

Balletijuht Mare Tommingas

Esietendub sügishooajal

Tuhkvalge

Tuhkvalge

BALLETT

Tuhkvalge

Ballett Edward Elgari ja Gustav Holsti muusikale

Lavastaja ja koreograaf Jevgeni Grib (Rahvusooper Estonia)
Muusikajuht ja dirigent Risto Joost
Dirigent Martin Sildos
Lavastusdramaturg ja libretist Siret Campbell
Kunstnik Kristjan Suits (Tallinna Linnateater)
Kostüümikunstnik Liisi Eesmaa
Valguskunstnik Rene Liivamägi
Lavastaja assistent Marta Navasardyan (Rahvusooper Estonia)
Osades Raminta Rudžionyte-Jordan, Caroline Maquignon, Yukiko Yanagi, Gus Upchurch, Bradley Howell, Benjamin Newman, Maria Engel, Georgia Toni Hyrkäs, Alexandra Heidi Foyen, Alexander Germain Drew, William Halton, Bleiddian Bazzard, Alain Divoux, Gerardo Avelar

Vanemuise balletitrupp ja sümfooniaorkester

Jevgeni Grib on Vanemuise teatripublikule tuttav kui mütoloogia ainelise lühiballeti „Metamorfoosid“ autor. Balletilavastuses „Tuhkvalge“ tegeleb Grib taaskord sügavate ning paeluvate teemadega nagu elu, surm ja inimese alateadvus. Seekordne Siret Campbelliga koostöös loodud lavalugu on inspireeritud E. T. A. Hoffmanni 1815. aastal kirjutatud lühijutust „Uneliivamees“.

Peategelase Aale lapsepõlves hukkub tema isa tulekahjus. Kui naise tuletõrjujast elukaaslane samal moel sureb, viivad üksindus ja õudsed mälestused Aale välismaailmast aina kaugemale. Sündmused rulluvad lahti visuaalselt lummavas mustvalges paigas, kus põimuvad elavate maailm ja teispoolsus. Kust jookseb reaalsuse ja kujutelmade piir, ei saagi lõpuni kindel olla. Publik seatakse silmitsi küsimusega: kas hirmudest on võimalik vabaks saada? Või jäävad mälestused lapsepõlves kogetust meid ka täiskasvanuelus varjuna saatma?

Esietendus 14. oktoobril 2023 Vanemuise suures majas

Laste-
lavastu

Kunksmoor ja kapten Trumm
Marta ja Miisu
Peeter ja Hunt
Sipsik
Naksitrallid 2: rotid ründavad
Vennad Lõvisüdamed
Punamütsike
Viks ja Koba
Pähklipureja ehk Imeline jõuluöö

sed

Esietendub sügishooaeal

Kunksmoor ja kapten Trumm

Kunksmoor ja kapten Trumm

KOGUPERELAVASTUS AINO PERVIKU RAAMATU JÄRGI

Kunksmoor ja kapten Trumm

Armas koguperelavastus Aino Perviku raamatu järgi

Lavastajad ja kunstnikud Janek Savolainen ja Katrin Pärn

Muusikaline konsultant Ele Sonn

Valguskujundaja Tauri Kötsi

Osades Merle Jalakas, Jaan Willem Sibul (külalisena), Ats Aavakivi (külalisena)

Keset tuulist merd oli ühes kohas pisike saar. Saare keskel kasvas sitke juure peal pikkade kõverate okstega mänd. Selle männi okste vahele oli kinnitatud Kunksmoori maja. Ja et tuuled seda elamist merele ei pühiks, olid kolme majanurga külge seotud suured kivimürakad ja neljanda nurga küljes oli tohutu vanaaegne ankur.

Kunksmoor oli pikk luine vanaeit, kelle juuksed olid alati sakris nagu harakapesa ja kes oli siin eluaeg elanud. Ta armastas maru ja tormi ning lorilaule laulda. Peale selle oli Kunksmoor nõid...

Aino Perviku armas ja vaimukas lugu Kunksmoorist ja kapten Trummist on lugu looduse avarusest ja linna kammitsaist, tülitsemisest ja leppimisest, enesekaotamisest ja -leidmisest, ning nõiarohtude, edevuse ja armastuse imelikust mõjust.

Lavastuses kõlab Uno Naissoo kirjutatud muusika, mis pärineb nukufilmist „Kunksmoor ja kapten Trumm".

Sobib teatrivaatajale alates 5. eluaastast. Ülemist vanusepiiri ei ole.

Esietendus 9. septembril 2023 Teatri Kodus

Kanname elamusi

Kõige mõnusam aeg ootab

TALLINK

METEC

Disainitud ja valmistatud Tartus, **tuntud üle maailma:**

- AUTOTÖÖSTUSELE
- MEDITSIINIVALDKONNALE
- MASINAEHITUSELE

Metec- Sinu nägemus, meie kõrgtehnoloogilised lahendused!

Tutvu lähemalt meie toodete ja tööpakkumistega

WWW.METECGROUP.EU

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLIGA.
ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST.

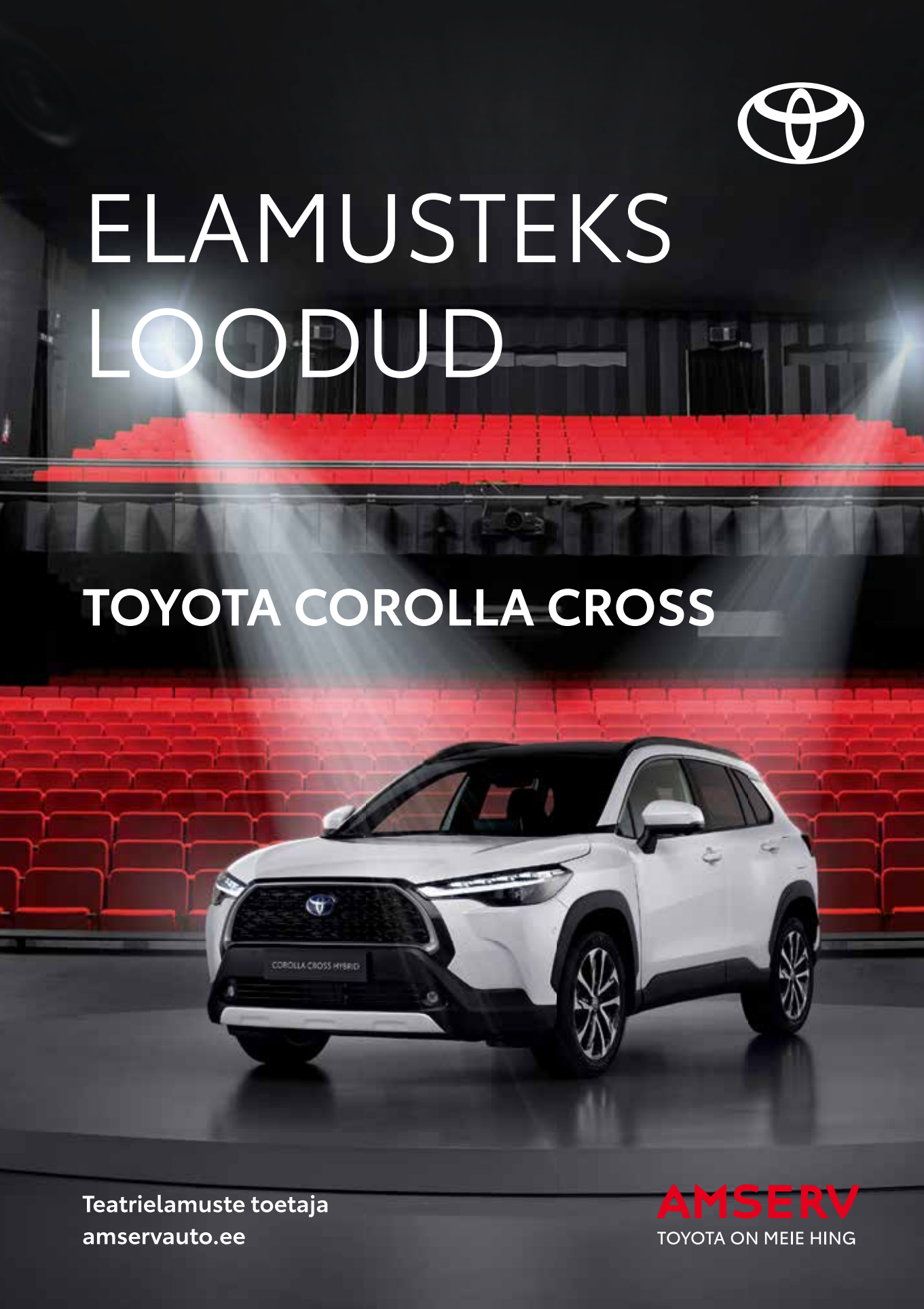
ELAMUSTEKS
LOODUD
TOYOTA COROLLA CROSS
COROLLA CROSS HYBRID
Teatrielamuste toetaja
amservauto.ee
AMSERV
TOYOTA ON MEIE HING

FSC
www.fsc.org
MIX
Paber vastutus-
tundlikest allikatest
FSC® C068125

vanemuine.ee